

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Udgavebetegnelse | Edition Statement:

Udgivet år og sted | Publication time and place:

Fysiske størrelse | Physical extent:

Pontoppidan, Henrik.

Fra Hytterne : Nye Landsbybilleder.

2. Udg.

Kbh. : Gyldendal, 1905

160 s.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

57 - 237

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130020755076

HENRIK PONTOPPIDAN FRA HYTTERNE

ANDEN UDGAVE

1905. h. 2631.

GYLDENDALSKE BOGHANDEL, NORDISK FORLAG
KØBENHAVN — KRISTIANIA

MDCCCCV

HENRIK PONTOPPIDAN
FRA HYTTERNE

HENRIK PONTOPPIDAN

FRA
HYTTERNE

ANDEN UDGAVE

KØBENHAVN

KRISTIANIA

GYLDENDALSKE BOGHANDEL NORDISK FORLAG

—
MDCCCCV

LANGKJÆRS BOGTRYKKERI
KØBENHAVN

INDHOLD

NAADSENSBRØD	13
KNOKKELMANDEN	24
ET GRUNDSKUD	44
HANS OG TRINE	53
*EN FISKERREDE	86
ANE-METTE	111
*IDYL	126
EN VANDRINGSMAND	149

De to med * betegnede Fortællinger fandtes ikke i første Udgave men skriver sig dog fra samme Tidsrum som de øvrige.

FORORD

Siden efterfølgende Naturstudier for en Snæs Aar siden offentliggjordes, er Livet i Husmandsstuerne paa Landet bleven skildret af en Række Forfattere, der sad inde med en ganske særlig Fortrolighed med Emnet, nemlig den medfødte. Muligvis har de tillige været mig overlegne som Kunstnere, og det kunde da synes temmelig overflødigt at genoptrykke disse halvgamle Sager, der vel heller ikke er bleven ganske uberørte af Tidens noksom bekendte »Tand«. Naar jeg dog ikke har givet Afkald paa at benytte den Omstændighed, at Bogen er udsolgt, til paany at minde Læseverdenen om dens Tilværelse, er Grunden tildels den, at man fra en vis Side ynder at fremstille den Literaturperiode, hvortil den hører, som en sørgelig kold og graa Vintertid, hvor Fantasi og Følelse laa i Dvale og kun en tør og trist Forstandighed raadede. Borgerskabets

anerkendte Smagsdommer for Tiden, Filologen Vilh. Andersen, faar formelig Kuldegysninger, hver Gang han nødes til at tænke paa den. Men Filologerne var jo alle Dage Digtekunstens besværligste Venner. De fleste af dem forholder sig til den levende Litteratur som adskillige Zoologer til Naturen; disse veed paa en Prik, hvordan enhver Dyreskabning skal se ud, de kender deres Musæum lige fra Løverne til Lusenes Lus, men kan paa fri Mark ikke skelne en Lærke fra en Graaspurv.

Jeg sender nu denne lille Bog ud i Tro til, at opmærksomme Læsere trods dens Ufuldkommenheder — eller rettere, netop paa Grund af disse — vil fornemme, at den er kommen til Verden under Foraarets Tegn, at den bærer Fødselsmærke af den Grøde- og Saatid, der fulgte paa det store Tøbrud i Halvfjerserne, en Tid, der ganske vist var barsk og kold, som Foraaret gerne er det her i Norden, og hvor derfor kun lidet naaede frem til fuld Udfoldelse, men hvor det gærede og gryede af nyt Liv i alle modtagelige Sind.

At det for kuldkære Folk som Dr. Vilh. Andersen, der klogt og forsigtigt holdt sig under Dynen, indtil det var bleven virkelig

Sommer, ja som først blev rigtig virksom, da Frugterne begyndte at modnes og det tegnede til en god Høst, — at et stormfuldt Foraar for saadanne Folk kan falde sammen med Vinteren, er ikke saa forunderligt og bør ikke forvirre Begreberne om Aars-tiderne og deres Bestemmelse.

Netop af Følelse, i hvert Fald af Medfølelse, er der i disse Smaafortællinger adskilligt mere end af Forstand; og da al Medfølelse har sin Rod i Fantasien, kan altsaa heller ikke Indbildningskraften have været helt uvirksom. Det skulde slet ikke undre mig, om man i vore Dage endog vilde kalde Fortællingerne for overfølsomme. Hvad Fremstillingsmaaden angaar, da er den vel næsten blufærdig i Sammenligning med den, man træffer i Størsteparten af de nyere Bondeskildringer, som dog Ingen tager Forargelse af. Det kan da have sin Interesse at vide, at de Fleste ved Fortællingernes Fremkomst fandt dem anstødelige i deres Form og uappetitlige af Indhold. Borgerskabets statsanerkendte Smagsdommer paa den Tid, Erik Bøgh, anbefalede mulige Læsere paa Forhaand at forsyne sig med en Lugteflaske. Fra folkelig Side modtog jeg venskabelige Advarsler.

Jeg nævner det kun, fordi det ikke ofte nok kan fastslaaes, at om Smagen kan der ikke parlementeres. Det er paa dette Omraade Kunsten, der suverænt og med Bevidsthed om sit Ansvar raader for Udviklingen, — ikke omvendt.

Marts 1905.

H. P.

NAADSENSBRØD

Der stod en Eftermiddag et stort Spektakel omme i Smøgen bag Gadekæret, hvor fire-fem sorte Indsidders-Rønner ligger sammenbyltede under Skolebakken.

Anledningen var vægtig nok; det var Stine Bødgers, der skulde paa »Kassen«.

Dette er den folkelige Betegnelse for Herredets store, nyopførte Fattig- eller Arbejdshus, der er Egnens Stolthed og Pryd. Nu skal man i Sandhed ogsaa vanskeligt kunne tænke sig noget, der saa lidt minder om de gamle, smudsige og stinkende Sogne-Fattiggaarde, hvor man i gamle Dage stuede Folk sammen paa maa og faa og lod dem leve efter eget Forholdtbeholdende. Helt kongeligt ligger »Anstalten« paa Toppen af en kratbevokset Banke ud mod Fjorden — muret i rødt og graat, med Spir paa Gavlene og Majestætens Navnetræk funkende i Guld paa blaa Grund over Indgangsdøren.

Fremmede, der kommer forbi paa Vejen, vil sikkert ikke anslaa det til mindre end et kgl. Tugthus el. lign.; og mere end een besindig Mand, der har vovet sig indenfor det jærnbespigrede Plankeværk og betragtet de mægtige Trappegange, Varmeapparaterne og de dekorede Lofter, har rystet betænkeligt paa Hovedet og ymtet om Overdrivelse.

Det skulde da netop være, at han er kommen op i en af de store Sale, hvor Lemmerne sidder rækkevis under Vinduerne og fletter Sivmaatter og binder Kurve — Mændene og Fruentimmerne hver i sin Fløj. Der er altid noget uhyggeligt ved Synet af en saadan Forsamling gamle, livstrætte Mennesker, hvem Tilværelsen intet længere har at byde — især, hvor Livets lange Kummer allerede har sat saa dybe Mærker af Tilintetgørelse som paa disse.

Det er de udslidte Kræfter, de forkomne Eksistenser fra Herredets Hytter og Huler, der samles herinde imellem disse Mure, naar Haanden bliver for svag og Ryggen for kroget til længere at bære Livets Byrder. De sidder nu her, ens i Dragt ligesom Søkende, med rent Linned og saa velkæmmede og renvaskede, som de næppe nogensinde har tænkt at skulle blive det i denne Verden — men tillige

saa stille og underligt eftertænkssomme, som var ogsaa allerede Evigheden begyndt for dem her i disse store, højtidelige Rum, hvor Lyset fra de høje Vinduer falder ind som med en overjordisk Glans, og hvor den mindste Hosten eller Harken giver Genlyd under Loftet som i en Kirke.

Tavse og andægtige flytter de deres stive, krogede Fingre, fæster Simen i Halmen, knytter paa og trækker til, Time ud og Time ind med mekanisk Regelmæssighed — kun nu og da skræmmet op ved Lyden af Inspektørens knirkende Morgensko, naar han nærmer sig op ad Trapperne. Der gaar da et ængsteligt Sæt ned gennem Rækkerne. Og idet hans store Gud-Fader-Skikkelse viser sig i Døren, dukker de gamle Hoveder endnu en Tomme dybere ned over Maatterne.

Det eneste, der bringer lidt oplivende Afveksling i den lange Dags Ensformighed, er Madklokkens Klemten. Saa saare denne lyder, rejser alle sig op, børster omhyggeligt Halmstumperne fra Skødet ned i den reglements-mæssige lille Bunke paa Gulvet og begiver sig ud paa Trappegangen, hvor en Opsynsmand ordner dem i Rækker paa to og to. Ved et givet Tegn afmarscherer de derpaa ned til Køkkenlemmen, hvorfra de lidt efter stiger op, hver med en

Krukke forsigtig mellem Hænderne og med de stivnede Træk ligesom optøede af den liflige Damp, der staar dem op om Næsen.

Om Morgenens bestaar Maaltidet af en halv Pot kogt, brunt Vand — Øl kaldes det officielt — og et Kvartpund tørt Rugbrød, hvilket sidste de ihærdigt og begærligt sutter i sig med de tandløse Gummer, idet de flittigt bløder det i Vandet. Til Middag er det Vælling og en Sild, eller grøn Søbekaal med Roer og Kartoffler — samt Duften af Inspektørens Bøf, naar de paa deres Krukke-March stjæler sig til et Øjeblik at standse ud for Døren til det private Køkken. Flæsket serveres til Middagensmaalet sammen med endnu en Skive tørt Rugbrød og en halv Krukke Mælkevand, hvorpaa Opsynet gør en Ronde gennem Stuerne for at paase, at intet overflødigt bortspildes eller forputtes.

Overhovedet gaar alt for sig med en Nøjagtighed og Orden, der maa kaldes mønsterværdig. Fra Lemmerne om Morgenens Klokken fire purres op af Sengene og indtil den reglementerede Aftenmønstring, hvor blandt andet Dagsarbejdet udmaales og bedømmes, hersker der en Punktlighed og Diciplin, der ikke kan være bedre paa nogen Rekrutkaserne. Det er helt forbavsende, med hvilken Adræthed disse gamle, skørhovedede Mennesker overalt og ved en-

hver Lejlighed veed at finde deres Pladser og kende deres Pligter. Selv de genstridigste Gemytter og urimeligste Særlinge — og hvor findes de hyppigere end blandt skrøbelige gamle! — slibes i Løbet af en fjorten Dages Tid til de føjeligste Led i Mekanismen og fremstiller sig straks den første Udgangssøndag for Omverdenen med dette ugengivelige Fællespræg af slunken og renvasket Tamhed, der karakteriserer dem alle fuldt saa vel som selve den graa Vadmelsuniform.

Nu maa det ogsaa af alle erkendes, at man i den nuværende Inspektør har fundet en Mand, der i en sjælden Grad er som skabt til den Stilling, han er sat til at beklæde. Stor og frygtindgydende, saa endog Gulvene skælver under hans Trin, med en gammel Underofficers hele fugtige Majestæt og upaavirkelige Koldblodighed, fører han fast og myndig Styret. Med en Holdning, som om han havde slugt et Spanskrør eller i det mindste holdt et saadant skjult under sin tæt tilknappede Frakke, vandrer han sine Rundture op gennem Trapperne og hen igennem Stuerne for med sin enestaaende Evne til at opdage hver mindste Uregelmæssighed eller ringeste Forsømmelse at udøve Anstaltens reglements-mæssige Justits.

Til den Ende findes nede i Kælderen en

Række smaa, mørke, vel aflaaede Rum — »Brummerne« — hvor Synderne sættes ind til en Træbriks, en Halmsæk og et nyt Testamente for der et Par Dages Tid i Ro at overveje og angre deres Brøde . . . en Straf, for hvilken Inspektøren som gammel Militær har en naturlig Forkærlighed, og til hvilken han af egen krænkelse Pligtfølelse endnu føjer Afknapning paa Mad-Rationerne . . . til Fordel for sin navnkundige Præmieso »Gine«.

Det kan nu efter alt dette umuligt vække Forbavselse, at Anstalten fra alle Sider berømmes som en virkelig Mønsteranstalt. Det er slet ikke Skryderi, naar Inspektøren med Selvfølelse betror den interesserede fremmede, som han forekommende viser rundt i den vidtløftige Bygning, at denne har dannet Forbilledet for adskillige lignende Barmhjærtighedsasyler i de omliggende Herreder. Ja, rundt om i Landet ligger der Broder- og Søsteranstalter, der ikke i noget Punkt staar væsentlig tilbage men Træk for Træk viser Oprindelsens Fællesskab — lige til dette med Majestætens Navneslyng som et betryggende Segl over Indgangsdøren.

Besyderligt nok synes nu Herredets Fattigfolk slet ikke taknemlige for dette Palads, hvor med man saa rundhaandet har betænkt deres

gamle Dage. Det er endda næppe for meget sagt, at dets blotte Nævnelse kan faa den stærkeste Pundtærsker til at blegne af Skræk.

Hellerikke havde Stine Bødkers rettelig forstaaet at skatte dets sindrige Ventileringssystem og smukke arkitektoniske Linjer; og da man hin Eftermiddag kom for at afhente hende, og den enspændige Fjællevogn, der var tilsagt til at foretage Flytningen, holdt udenfor hendes Dør, var hun paa ingen Maade at formaa til at følge; og da man vilde bruge Magt, satte hun sig til Modværge med en saadan Liden-skab, at hendes Skrig kaldte Folk til overalt fra Byen.

Der blev et frygteligt Røre. Den halve Smøge stod tilsidst fuld af alle Slags tililende; og igennem Tilraab, Latter, Hundegøen og de netop hjemslupne Skolebørns Jubel hørte man Stine skælde, bande og skrige inde i sin Stue, saadan som kun en drukken og splittergal Kælling har Vejr til det.

En brøstfældig Slagbænk, en ormegnavet Kiste og forskelligt gammelt Smaaskrammel — hendes samlede Bohave — havde man med Møje faaet fravristet hende og praktiseret ud af Vinduerne. Man kunde udefra tydeligt se, hvorledes hun med truende Fagter skridtede frem og tilbage inde i det tomme Rum.

Det havde forøvrigt i den senere Tid ikke været noget usædvanligt for Byens Folk at se Stine i en saadan Ophidselse. Hun havde forhen været en skikkelig og stræbsom Kone, der efter sin Mands Død havde ernæret sig selv og mange Børn ved redeligt Arbejde i Roe- og Kartoffelmarkerne og overhovedet overalt, hvor man havde Brug for en bred Ryg og et Par rappe Næver. Men siden hun forgangen Høst kvæstede sin Haand i et Damptærskelværk, var hun under den fortvivlede Kamp for Tilværelsen bestandig oftere tyet til Fattigfolks store Trøster, til Brændevinens Barmhjærtighed. Fra det Øjeblik, det blev hende klart, at hendes Modstand var forgæves, og at Arbejdsanstalten tidlig eller silde vilde blive hendes sidste Asyl, slap alle Tøjler hende afhænde; . . . og nu gik hun derinde over Gulvet som et vildt Dyr, skrækkeligt tilredt, med Huen gleden bagad fra den halvskaldede Isse og oversmurt med Skarn.

En Flok støjende Mænd og Karle, der havde samlet sig i Døren, søgte paa gemytlig Vis at tale hende tilrette. Men hver Gang en af dem nærmede sig eller blot strakte Haanden ud imod hende, krummede hun sig sammen af Raseri og stampede i Gulvet. Nu og da gik hun hen til Vinduet og spyttede ud paa Dren-

gene, der skreg — og da vilde Skraalet ikke standse.

Endelig kom Sognefogden, som man havde skikket Bud efter.

Han kom lige fra Tærskeloen — hidsig og varm — med Avner hængende i Haaret og i hans nye graa Vadmelbukser.

Hastig trængte han sig gennem Sværmen og gik ind i Stuen. Her blev han staaende midt paa Gulvet med skrævende Ben og de udspilede Hænder hvilende paa Hofterne.

Da det gik op for Stine, hvem hun havde for sig, blev hun med eet stum. Langsomt og med et skulende Blik trak hun sig tilbage over Gulvet og anbragte sig i den inderste Krog som i en Forsvarsstilling.

Sognefogden fulgte hende med tunge, skræmmende Træskotrin.

»Du vil vel ikke lægge Haand paa Fogden, Stine!« sagde han, idet han smilte i en behagelig Følelse af sin Magt.

Der var nu fuldkommen Stilhed ude og inde. Stine var sunken i Knæ. Hun holdt afværgende de jordsorte, magre og rystende Hænder frem foran sig, mens Underkæben bevægede sig op og ned som for at tale. Men der kom ingen Lyd. Kun Øjnene — smaa, sorte, rædselsslagne under den rødplettede Pande — hvor de bad!

Det var et ynkværdigt Syn.

Fogden traadte endnu et Skridt frem for at tage fat i hende. I det samme lød det med en rusten Stemme ude fra Mængden:

»Aa — lad hende være, du!«

Og straks efter med tre-fire forskellige Røster det samme Tilraab:

»Lad hende være lidt!«

Sognefogden vendte sig ikke. Han havde formodentlig genkendt lange Zacharias Smeds Stemme. Med et pludseligt Hastværk fik han ved Hjælp af et Par hosstaaende Karle Stines Hænder og Fødder bundet, hvorpaa hun af fire Mænd og under Skolebørnenes fornyede Skingren bares ud gennem Døren.

Der er intet Maal for, hvor hun skreg. Det var et Skrig, der syntes at maatte naa ud til Verdens Ende og helt ind i Himmels Riger. I Døren brast Hyssingen om hendes Fødder, og hun begyndte rasende at sparke omkring sig. Da blev der Latter blandt de unge Karle, der stod hos. Men i en Fart fik Fogden hende smidt ned i Vognhalmen, et Par Mand sprang op, Kusken smækkede paa Hesten, . . . og Vognen rumlede afsted.

Saa var det forbi, og Folk skiltes roligt.

Fogden og den lange Zacharias Smed vekslede blot i Forbigaaende et Øjekast. Derpaa gik de hver til sit. — —

Lidt efter kom Provsten kørende gennem Byen i sin nye Landauer.

Formodentlig maa han have haft Fornemelsen af noget usædvanligt; thi da han kom til Gadekæret, hvor Skolebørnene endnu stod forsamlede, lod han Vognen holde og spurgte, hvad der var paafærde.

Og som med een Mund og med Huerne i Hænderne svarede de smaa i deres Uskyldighed:

»Det var bare Stine Bødgers, der kom paa Kassen!«

KNOKKELMANDEN

Ude i Øst bag en lang, sammensunken Voldgrøft, der dannede Grænsen mellem Overdrevet og de egentlige Bymarker, laa et pynteligt lille Boelsted med grønne Vinduesrammer, Vinløv om Gavlen og Bikuber langs Havehegnet.

Ensomt og trist laa det paa de stenede Jorder, der skraanede ned mod Fjordindløbet.

Men i den lille Have foran Huset stod om Sommeren et pragtfuldt Flor af fine og sjældne Blomster. Navnlig i Avgust, naar Rankerne og Slingplanterne havde skudt sig højt op paa Straataget, og naar Frugterne paa de bugnefulde Dværgtræer begyndte at modnes mellem Løvet, saae det lille Hus helt eventyragtigt ud der midt i de øde Stenmarker — en tusendfarvet Blomsterkurv, der blandede sin Vellugt med Havets bittersalte Aande.

Det var rent ud forbavsende, hvad der var bleven frembragt og opelsket paa denne lille

Plet. I de lyse Sommeraftener, naar Solen var ved at gaa ned, drev gerne en og anden af Byens Folk op over Øster-Stien med sin Pibe eller Strikkestrømpe for fra Grusbakkerne at fryde sig ved Synet af den fremtryllede Rigdom.

»Boelfolkets Paradis« kaldtes tilsidst Huset Mand og Mand imellem; ja mange var ikke langt fra virkelig at tro, at der hvilede en særegen Guds Velsignelse over det.

Boelsfolket selv kendte derimod ingen noget til.

For otte Aar siden var de kommen til Egnen fra Landet hinsides Fjorden med to rød-malede Kister, en Spinderok og en Ægtesengs Klæder; og de havde i al denne Tid holdt sig tilbage fra al selskabelig Omgang med Egnens Folk.

Fra Morgen til Aften kunde man se dem gaa uforstyrrelige i deres Arbejde ude paa Marken bag deres hvide, langskæggede Hors eller i Haven med Gartnerkniv og Spade. Men ikke ved nogen Lejlighed havde de blandet sig med Befolkningen, skønt denne oftere havde givet dem en Anledning.

Selv i Kirken, hvor de regelmæssigt mødte til Aarets tre store Højtider for at ofre, satte de sig sammen i en af de bageste Stole; og saa

saare Degnen havde sagt det sidste Ord af Faderovor, rejste de sig og var alt langt paa Vej ud over Grusbakkerne, før det øvrige Kirkefolk naaede frem gennem Portalen.

Han var en lille, sammensunken og forslæbt Skikkelse med denne altfor store Højre-Skulder og den i det hele lidt skæve Figur, som er fælles for Folk, hvis Liv har været en eneste Trældom. Udtrykket i hans store, blakkede, tro-skyldige Øjne tydede paa en noget skrøbelig Forstand; og i Virkeligheden maatte ogsaa Konen bestandig træde til, naar noget alvorligt eller indviklet skulde afgjøres. Hun var et stort og sundt Bondefruentimmer af den Art, som nu er ved at dø ud. Man vilde vide, at det i sin Tid skulde have holdt haardt for dem at komme sammen; og man begreb, at det var derfor, de nu knyttede sig saa uadskilleligt til hinanden.

De var oprindelig et Par forladte, af det offentlige udsatte Børn, der først i en billig Sognepleje, senere — skilte fra hinanden, men begge besjælede af samme Tanke og stræbende mod samme Maal — i kummerlige Tjenester omkring paa store Gaarde havde lært, hvad ondt var . . . indtil de efter næsten tyve Aars selvfor nægtende Slid og den møjsommeligste Sammensparen var naaet saa vidt, at de kunde

bestride »Redelighed« og den første lille Udbetaling for det Sted, de siden havde besiddet.

Men den Gang var Huset en sand Elendighedens Hule, og Haven en Stendynge, og Markerne lutter Kvikrødder. Nu — efter næppe otte Aars Forløb — var ikke alene hele Købesummen fuldt udbetalt og Jord og hele Pladsen tifold forbedret, men inde i Byen vilde man endog mene, at de lykkelige Mennesker sidste Terminsdag havde kunnet gøre et lille Indskud i Sparebanken.

Men ikke heller dette var naaet uden de utroligste Selvopofrelser.

Hver Dag i alle disse Aar var gaaet hen i en slidfuld Stræben for Opnaaelsen af det Maal, der havde været deres Ungdomsdages store, fælles Drøm: en Gang at blive frie Folk paa fri Jord. Deres lave, grønmalede Dør havde været den første, der aabnede sig før Daggry, den sidste, der lukkede sig for Natten. I Middagstimen, naar andre sov, i Regn og Storm, altid var de paa Færde, brød Sten, satte Gærder, puslede deres Blomster eller røgtede Bistaderne. Selv midt i den mørkeste og strenge Vintertid kunde Folk, der kørte hjem fra Gildelag, allerede Klokken fire om Morgen se det røde Lysskær fra deres Vinduer henover Sneen.

Derinde sad de i den lille lave Stue og gjorde sig Tiden nyttig, indtil det dagedes. Ane spandt paa Rok eller kartede. Simon bandt Sivmaatter eller snittede Træskeer. Og om Aftenen, naar den korte Dag var til Ende, tog de stilfærdigt fat igen og læste tilsidst ved det tynde Lys et halvt Kapitel i Testamentet, førend de søgte Hvile i Alkoven.

Ude i Haven var hver Tomme Jord taget under den kyndigste og omhyggeligste Behandling. Her vrimlede det af smaa pudsige Indretninger, som Simon med et mekanisk Snille, der ikke er ualmindeligt hos Folk af svag Forstand, havde sat sammen for at skærme Smaatræer for Blæsten eller skræmme Fuglene fra et Bær eller skaffe Sol paa en Blomst.

Men alt — Sivmaatter, Træskeer, Honning, Blomster og Frugter lige til det mindste Bær blev samvittighedsfuldt sanket sammen og hver Lørdag af Ane skillinget ud paa Torvet i den nærmeste Købstad for at øge Tyngden af den røde, hækledede Pung, der laa gemt i Sengehalmen.

I seks Aar levede de uden Børn.

Men i det syvende fødte Ane en Datter, som de nævnte op efter Dagen og kaldte Eulalia.

De havde netop paa denne Tid faaet samlet

sammen til den sidste Afbetaling af Gælden paa deres Hus. Den lykkelige Dag, de saa længe havde drømt om, var forhaanden. I en tidlig Morgentime hen paa Sommeren gik Simon ind til Staden med de to hundrede Kroner forsvarligt indsyede i sin Vadmelsfrakkes rummelige Inderlomme.

Ud paa Eftermiddagen kom han tilbage og betydede Ane med et Nik og et Smil, at nu var det sket. Ane havde dækket Bord med stegt Sild og Surkaal for at gøre Dagen lidt festlig; men ingen af dem havde rigtig Appetit, og de talte kun lidt.

Efter Maaltidet gik de ud over Marken, saae til den dræende Rug, til Koen paa Kløveren og Faarene paa Bakken. Polle, den langskæggede Hest, stod der ogsaa; og Ane tog et Stykke Brød op af sin Lomme og stak det til den.

Alt omkring dem stod saa frodigt, saa lykkespaaende og talte til dem om en overvunden Strid, et nyt Liv, en rig Naade, som de nu slet ikke syntes at have fortjent.

Om Aftenen satte de sig sammen paa en Bænk, som Simon i Anledning af det nye Liv, de nu skulde til at føre, havde sammentømret og anbragt udenfor Døren. Her stoppede han en ny Træpibe, som han om Formiddagen havde købt i Staden; og idet han forsigtig pu-

stede Røgen fra sig, betragtede han opmærksomt de lavt hensvævende Tobaksskyer, saaledes som han vidste, det hørte sig til for Folk, der nød Tilværelsen.

Undertiden saae de paa hinanden og smilte. Ane havde plukket nogle Stikkelsbær, som hun sad med i sit Forklæde og nu og da spiste af, idet hun tvang sig til ikke at bryde sig om, hvad de kunde være gjort til i Penge paa Torvet i Købstaden. Simon lattede nu og da sit Hjærte ved et tankefuldt:

»Naa, ja ja . . . her sitter vi, Ane!«

Efterhaanden fik de dog Tungen paa Gled. Tilsidst begyndte endog Ane i Kaadhed at kaste Stikkelsbærskaller i Hovedet paa Simon. En Stund sad han og tog imod dem med sveden Rolighed; men snart begyndte han at give hende Svar ved sindigt at pirke hende i Siden med Pibespidsen. Hun slog ham over Haanden og kaldte ham en rigtig Somikkel. Men da greb han hende pludselig om begge Haandleddene og vilde vælte hende bagover. Hun værgede sig tappert og sparkede fra sig med Træskoene.

Dette morede dem. Den Slags Spøg havde de aldrig før givet sig Stunder til. Og da Solen helt var under, og de var krøben op i Alkoven, favnedes de saa varmt og eftertrykkeligt, som

om de for anden Gang havde fundet hinanden i en ny og lykkeligere Ungdom.

Det var en af deres mange Bestemmelser, at de fra denne Dag vilde ligge en Time længere i Sengen om Morgen; men foreløbig havde de al for megen Uro i Blodet hertil, og i det hele skete der ikke store Forandringer i deres Livs daglige Gang.

De anskaffede sig et rødmalet Klædeskab og en Seng til Eulalia, og Simon fik en ny Hat, hvortil han højlig trængte. Ogsaa blev det stampede Lergulv i Stuen brudt op og erstattet af et Brædegulv, og istedetfor de sædvanlige Kartofler med Meldyppe fik de nu oftere Sulevælling, Ærtegrød med Mælk, Stegeflæsk eller endog Klipfisk med smeltet Smør. Men ellers forblev alt ved det gamle, og nede i Sengehalmen gjorde den røde Pung sig allerede tyk af det første lille Indskud til Sparebanken.

Saaledes gik et Aar.

Da kom det Ane for, at hun atter var begyndt at bære. Men efterhaanden som Tiden led, viste det sig til hendes Forundring, at hun maatte have taget fejl.

Denne Opdagelse, som hun forhen vilde have følt som en Befrielse, blev hende nu en Skuffelse. Nu, da de havde stridt sig frem, ønskede hun sig en Børneflok, der kunde dele Lykken med dem.

Men ud paa Høsten følte hun sig paa een Gang mindre vel; og en Dag, da hun stod paa Læsset og lagde Slodhalm, trykkede hun pludselig Haanden ind i Siden, idet hun undertrykte et lille Skrig.

»Vent lidt«, sagde hun ned til Simon, der stod under og stak op.

»Hva' skar?« spurgte han og sænkede Tyven.

Men Smerterne overvældede hende, hun maatte sætte sig i Læsset.

»Herre Jøsses! . . . Hva' er der, Ane?«

»Jeg veed ikke, . . . det er i Maven.«

»Naa—aa,« sagde Simon beroliget. »Du maa ta' dig et Par Peberkorn til Midaftensmaden, saa linder'et vel.«

Da Ane kom hjem, tog hun tretten store Peberkorn i et halvt Glas Brændevin. Om Natten laa hun med sin Uldklokke over Maven, og yderligere havde hun i Smug lagt en flækket Ært i et nygnavet Musehul . . . saa det behøver ikke at fortælles, at hun kom sig.

Men helt rask blev hun alligevel ikke. Hele Efteraaret gik hun og smaaskrantede og frøs, og det skønt hun to Gange daglig gned sig over Lænderne med Uld, drak blodrensende Te hver Morgen og Aften og i det hele samvittighedsfuldt efterkom alle Distriktslægens

Forskrifter—lige til at underskrive de danske Kvinders Kanonadresse.

Den gamle, spøgefulde Herre, der gerne kom fra en Middag eller Jagtfrokost paa en af Herregaardene, vidste ikke synderlig Besked og slog derfor det hele hen.

Men det blev alligevel slet ikke bedre. Bedst som hun stod ved Kærnen eller Gruen, kunde Smerterne komme som et Sting tværs igennem hende, saa hun ikke kunde holde sig oprejst.

En gammel Kone fra Byen, der undertiden kom og købte Grøntsager hos dem, gav hende det Raad at hugge Hovedet af en liggegal Høne og drikke Blodet varmt, mens hun endnu var fastende. Ane prøvede det, men det hjalp ikke noget.

En anden Kone, som havde hørt om hendes Tilstand, opsøgte hende en Dag ude i Marken og betroede hende en hel Række Midler, der alle skulde være ufejlbarlige. Blandt andet skulde hun ved næste Næ, uden at nogen saae det, lade sit Vand paa et Stykke Flæskesvær og hænge dette op i Skorstenen indtil Nyet. Derpaa skulde hun grave det ned paa et Sted, hvor hun ellers aldrig kom, og tre Gange raabe sit Navn, inden hun forlod det. Allerbedst var det dog at stikke en Pilekvist ind under Taget

og hver Nat gaa ud i bart Linned og svinge den over sit Hoved.

Ane forsøgte sig samvittighedsfuldt med det altsammen, men det viste sig lige resultatløst.

Da overtalte den samme Kone hende til at prøve en klog Mand, der boede i Nabosognet og havde hjulpet mange baade for Skæver og Modersot og faldende Syge og det, som endnu værre var. Ane vægrede sig i Begyndelsen; men en Søndag, da Vejret var godt, kørte hun og Simon derover og fandt let Mandens Hus, hvor en hel Række Vogne ventede udenfor Døren. Hun blev signet og maalt, og tilsidst gav Manden hende en Krukke med Englefedt, som hun skulde smøre sig med over Maven. Straks syntes hun, det hjalp godt, men ikke længe efter var det omtrent det gamle igen.

Saa slog hun sig tiltaals med dette Resultat, indtil Julen var ovre og det nye Aar gik ind.

Det var den Vinter en streng Frost. Over Fjorden laa et fast Isdække; og Simon besluttede at benytte denne nemme Lejlighed til at komme ind til Hovedstaden med et Læs Sivmaatter og Riskoste, som han i Vinterens Løb havde bundet, og som han derinde kunde faa fordelagtigere afsat end paa Torvet i Staden. I samme Skynding kunde da Ane raadspørge en Professor, om hvem de havde hørt Tale, og faa

ordentlig Besked paa Tingene, saa hun igen kunde blive rask og frisk, inden Klagen gik af Jorden og Vaararbejdet skulde begynde.

En Nat Klokken tre kørte de i Maaneskin over den islagte Fjord og drog de fire Mil ind til Kjøbenhavn.

De havde aldrig før tænkt sig, at der kunde være Tale om virkelig Fare. Naar de havde ymtet noget i den Retning for Distriktslægen, havde han altid paa sin spøgefulde Maade svarret:

»Kære Venner! Hvad er farligt! Man kan dø af et Knappenaalsstik og leve med et Sabelhug. Altsaa, kære Venner, — Godmorgen!«

Men da de nu stod i den berømte Professors store Venteværelse og saae al den Nød og Elenighed, der her sad bænket langs Væggene eller listede med vaklende Trin over Gulvet, betoges de pludselig af Angst. Den uhyggelige Stilhed i det høje Rum, de blege, forpinte Ansigter, Luften, der var mættet med Karbol som paa et Hospital — alt talte paa een Gang til dem om Død og Opløsning.

De havde trukket sig tilbage til en Krog, hvor de stod tavse og holdt hinanden i Haanden; — og hver Gang Døren til Professorens Stue aabnedes, og en bleg Skygge gled ud eller ind, mødtes deres Blikke. Da deres Nummer

endelig blev raabt op af Tjeneren, og de stod foran Døren ifærd med at gaa ind, greb Ane pludselig angstfuld om Simons Arm som for at holde ham tilbage.

»Værs'god! — træd ind — og luk Døren!« raabte Professoren, en lille ilter Mand, der stod midt paa Tæppet og pudsede et lille Instrument med sit Lommetørklæde.

»De fejler?« spurgte han, saasnart Døren var bleven lukket efter dem, idet han under sine mørke, buskede Bryn kastede et hurtigt undersøgende Blik hen paa dem.

Da Simon efter Ævne havde forklaret ham Aarsagen til deres »Besøg«, puttede Professoren, der hidtil ikke havde forandret Stilling, resolut Lommetørklædet i Baglommen og viste med en Haandbevægelse hen imod et lille Værelse i Baggrunden, idet han kort bad Patienten gaa derind og klæde sig af.

»Jeg skal da straks være hos Dem,« tilføjede han og gav det blanke lille Instrument et sidste Strøg med Pegefingeren, inden han satte det i et Etui paa Bordet.

Ane saae forfærdet paa Simon; hun var bleven blodrød. Men da Simon efter nogen Vaklen nikkede, gik hun med løftet Hoved over Gulvet og forsvandt ind ad Døren.

Professoren gav sig til at blade i nogle Blan-

ketter, paa hvilke han nu og da gjorde en Optegnelse. Da han efter nogle Minutters Forløb tog et Par Brillor paa og udendvidere gik ind til Ane og lukkede Døren efter sig, foer der et Stød gennem Simon.

Han greb med Haanden om en Stoleryg og lyttede aandeløs. Op fra Gaden steg der Lyd af Fodtrin og Vogne, blandet med Sælgekoners skingre Stemmer. Men derinde var alt stille. Kun syntes han af og til at høre en Raslen af Instrumenter.

Hans Ben blev saa underlig tunge. En kold Sved piblede frem paa hans Pande. Da han tilsidst virkelig hørte et lille Skrig derinde fra, begyndte Stuen med Skilderier, Bøger, Tæpper og Vinduer at løbe rundt for hans Øjne, og han maatte sætte sig paa Stolen for ikke at falde.

Endelig viste Professoren sig.

Tilsyneladende uden at lægge Mærke til Simon, der straks havde rejst sig, gik han hen for at vaske sine Hænder bag et Forhæng i en Krog af Stuen. Men idet han derpaa, tørrende sig i Haandklædet, gav sig til at gaa frem og tilbage over Gulvet, saae han hastigt hen paa ham under de sænkede Bryn.

Simon turde ikke spørge. Han stod og lod sine Fingre glide gennem det vaade Haar, mens Blikket flakkede raadvildt omkring i Stuen.

Omsider kom Ane. Hun var blaableg som et Lig, Tænderne klaprede i Munden paa hende, og hun undveg hans Øjne.

Simon vaklede et Skridt frem med Haanden i den indvendige Brystlomme.

»Hvor . . . meget . . . ?« stammede han.

»Otte Kroner,« svarede Professoren henne fra Vinduesfordybningen — med en Stemme, der intet lod ane om det medlidende Blik, hvormed han fra Siden betragtede dem, mens han lod, som om han pudsede sine Negle.

Simon famlede med sine tykke Fingre i Tegnebogen og talte Pengene op.

»Ifald De har daarligt Raad, koster det intet,« sagde Doktoren meget stille.

Men Simon rystede paa Hovedet, og de gik.

»Den næste!« raabte Professoren og stillede sig atter ud paa Gulvtæppet for at tage imod.

. . . Nede paa Gaden stod Polle, den langskæggede, og ventede med Køretøjet, der straks skulde føre Simon og Ane hjem. De steg tavse til Sæde, og først da de var kommen langt udenfor Byen, fik Simon Mod til at tale.

»Det er vel ikke rigtig godt?« spurgte han uden at se paa hende.

»Nej«.

Han daskede lidt paa Hesten.

»Det er kanske helt skidt?«

»Ja«.

Skønt han havde ventet Svarene, gik der efter ethvert af dem et nyt Stød igennem ham. Hans tykke Læber skælvede, og han vovede ikke at fritte mere.

Men da de kom saa langt frem, at de over Fjorden kunde se Boelstedets grønne Vinduesrammer og Bistaderne langs Havehegnet, faldt Ane i Graad. Og da de naaede Hjemmet, og den fremmede Kone, der havde passet Eulalia under Fraværelsen, traadte ud med Barnet paa sine Arme, tog hun dette ind til sig med en Tavshed, der fortalte Simon alt. —

Det var Døden.

Langsomt men sikkert vilde den nærme sig og uden Skaansel tage hende med sig over i det store Mørke. . . .

I de første Par Timer efter Hjemkomsten gik de begge sanseløse omkring, bedøvede af Slaget. Men da den fremmede Kone var gaaet, og Eulalia bragt i Seng, satte de sig ved Bordet for at tale roligt om Sagen.

Ane genfortalte nøjagtigt, hvad Professoren havde forklaret hende angaaende Sygdommens sandsynlige Aarsag og Begyndelse. Om dens videre Forløb og navnlig om dens Farlighed havde han først intet bestemt villet sige, men

da hun trængte ind paa ham og begærede fuld og klar Besked, havde han tilsidst erklæret, at hun ikke maatte gøre sig noget stort Haab om Helbredelse: allerede efter faa Maaneders Forløb vilde hendes Tilstand efter al Sandsynlighed blive uudholdelig. Han havde tilføjet, at hun da skulde lægge sig ind til Operation paa Amtets Sygehus; men paa hendes fornyede Begæring om at faa den fulde Sandhed at vide havde han ladet forstaa, at Resultatet efter hans Anskuelse næppe var tvivlsomt.

Da Ane saaledes havde faaet lettet sit Hjærte, fandt hun mere Ro; og i Løbet af et Par Dage genvandt hun næsten helt sin vante Fatning.

Blot kom der over hende en stundesløs Travlhed. Tidlig og silde gik hun rundt i Huset, i Kælderen og paa Loftet, endskønt hun allerede havde lidt Besvær med at bevæge sig. Der var saa mange Ting at udrette, saa meget at indhente, om hun skulde naa at efterlade alt, saaledes som hun ønskede det. Hun undte sig tilsidst næppe Søvn men sad langt ud paa Natten og eftersaae Simons og Eulalias Klæder, bødede deres Linned, optalte sit eget Tøj og samlede det Stykke for Stykke nede i Skuffer og Kister, for at alt kunde ligge tilrede og enhver finde sit, naar hun ikke mere var hos dem.

Imidlertid gik det i et og alt saaledes, som Professoren havde forudsagt.

Uden egentlige Smerter følte Ane sin Tilstand, som om der et Sted inden i hende laa en tung Klump Bly, der for hver Dag voksede. Hendes Mave svulmede op som paa en frugtsommelig, og Knæene blev ømme og svigtende.

Men aldrig kom der en Klage over hendes Læber. Da hun først var bleven fortrolig med Tanken om at skulle dø, fandt hun sig deri som i en Ting, der nu en Gang var saaledes bestemt og ikke kunde blive anderledes.

En Dag, da hun, lokket af den første Foraarssol, havde vovet sig alene ud i Haven og saa de brune Knopper og grønnende Skud, hvis Flor hun aldrig mere skulde glæde sig ved, løb dog hendes store Øjne over, og hun satte sig paa den Bænk, som Simon havde sammen-tømret, og faldt i heftig Graad.

Til sidst svandt hendes Kræfter med rivende Hast. Hun blev ganske sammenbøjet, saadan som gamle Folk, Ansigtet gustent og Benene saa tykke og svage, at hun kun med Nød og næppe kunde slæbe sig frem, naar hun støttede sig til Væggene. Men lige til det sidste ordnede hun med egen Haand alt i Køkken og Stue uden at ville tillade fremmed Hjælp, saalænge hun endnu var i Huset.

Endelig, en Aften i Maj, efter en slidfuld Dag, sank hun tungt ned paa Stolen ved Kakkelovnen og sagde stille:

»Nu — Simon . . . nu tror jeg, at jeg maa lægge ner.«

De talte lidt sammen derom; hvorpaa Simon rejste sig og gik ud i Stalden for at ordne alt til Afrejsen den næste Morgen.

Om Natten laa de tavse og holdt hinanden i Haanden. De havde talt ud om alt. De var bleven enige om en Kone fra Byen, som skulde være hendes Stedfortræder i Huset, og Ane havde sagt ham, hvor alting var at finde, og hvorledes de i et og alt skulde forholde sig.

Hen paa Morgenens vendte hun Ansigtet om mod ham og kaldte hviskende.

»Simon . . . sover Du?«

»Nej — Ane!«

»Jeg har glemt at sige Dig, at Eulalias røde Hoser . . . de nye, Du veed . . . de ligger ovenpaa Lagnerne i Dragkisten . . . de maa ikke vaskes i Sodalud — at Du husker det.«

»Det skal jeg nok, Ane!«

Ved Middagstid havde Simon Vognen forspændt. Den fremmede Kone var kommen; hun gav sig straks til moderlig at kæle for Eulalia, som stod i en Krog og surmulede med Fingren

i Munden, fortrydelig over ikke at maatte komme med.

Ane sad fuldt rejseklædt paa en Stol i Stuen, Hun var rolig og fattet. Først da hun skulde tage Afsked med Barnet, brød hun sammen. Simon og den fremmede Kone maatte tilsidst føre hende bort og løfte hende op i Vognen.

Endnu langt henne paa Vejen kunde hun høre Barnet græde. — —

Tredjedagen efter kom Simon tilbage fra Amtets Sygehus med et Gravkors og en lang sort Kiste, hvori Ane laa.

Søndagen efter blev hun begravet oppe paa Kirkegaarden. Flere af Byens Folk fulgte, og Præsten talte varmt over det smukke Skriftens Ord: Herrens Naade er over al Maade.

ET GRUNDSKUD

Der var — Aaret rundt — ikke mange Fest- og Hviledage for Husmand og Væver Kresten Jakob Hansen, Doller kaldet. Egentlig var der kun to. Men til Gengæld blev saa disse imødeset med des større Spænding og fejret med des større Højtidelighed.

Den ene faldt ved Kyndelmisse Marked, naar Grisen skulde anskaffes; den anden gerne lidt efter Mortensdag, naar samme Familjemedlem skulde slagtes.

Den første Begivenhed optog navnlig Børnene ganske. Fra det Øjeblik, de saae Faderen gøre i Stand og rede med Halm inde i Baasen mellem Tørvene, havde de ikke Tanke for andet end den ventede Gæst. Vilde den blive hvid eller sort eller broget? . . . Og hvad skulde den hedde?

Men ogsaa Forældrene var sig Dagens Betydningsfuldhed helt vel bevidst. Naar Manden tidligt i den mørke Vintermorgen trak i sin nye

Vadmelsfrakke og de blanktpudsede Støvler for at tage til Staden, og mens Konen halvpaaklædt puslede omkring med Tællelyset fra Køkken til Kammers for betids at faa ham hæget færdig, var der over dem begge noget usædvanlig højtidsstemt og forventningsfuldt, der naaede Højdepunktet, naar Jakob satte sin lille runde Filthat paa sit store Hoved, tog Kæppen under Armen og for tyvende Gang gennemtalte Pengene, inden han puttede dem ned i en dyb, vel beknappet Lomme under Vesteforet.

Nu var det virkelig ogsaa en hel vovelig Sag med denne Grise-Handel, — ret et blindt Greb i Lykkens store Pose, der kunde blive skæbnesvangert for dem alle. Af en saadan lille fire Ugers Gris, dens Voksekraft og Evne til at sætte Fedt afhang saa at sige deres hele Eksistens. Paa den satte de saa godt som hele Aarets Velstand ind, lige fra Kartofflerne i Haven til Høstens Sædløn; dens Krop skulde fra Jul til Jul være deres fornemste Næring, og ingen Spiller kunde derfor med større Spænding iagttage Lykkehjulets Gang end disse Folk de første svage »Tegn« hos en saadan nysankommen.

Hverken Jakob eller hans Sidse-Marie havde endnu glemt . . . og de skulde aldrig nogensinde glemme hint Aar, da en Slughals af en

rødbroget Galt aad Huld og Helsen fra dem allesammen — uden til sin Dødedag selv at blive stort federe end en skabet Kat.

— Sidstforløbne Aar fik de en lille lysegul en, som den ældste af Pigerne, der gik i Aftenskole hos Kapellanen, paa Forhaand døbte med Navnet »Sif«.

Navnet kunde for Resten have været heldigere valgt; thi nogen Skønhed var »Sif« ikke. Der blev ogsaa straks en uhyre Skuffelse blandt Børnene, da Faderen om Aftenen efter Hjemkomsten fra Markedet løste op for sin Pose, og den saa længselsfuldt ventede Kammerat viste sig paa Gulvet. Det var en lille tyk og styg, stridhaaret Tingest, der ganske rolig blev staaende midt i Stuen og derfra saae sig omkring med et adstadigt, gammelklogt Udtryk i sit lille gule Ansigt. Endogsaa Sidse-Marie iagttog den helt betænkelig og sagde tilsidst ganske forknyt, at hun tyktes, den saae saa »indiotisk« ud.

Men Jakob rev sig grinende i sit lange Nakkehaar, — han var netop henrykt over Dyrets urokkelige Sindsligevægt, dette ubedragelige Kendemærke paa et ægte Fedesvin.

Og han blev heller ikke skuffet i sine Forventninger.

Næppe to Maaneder gammel gik »Sif« saa

husvant og fornuftig som en aargammel So sin uforstyrrelige Gang frem og tilbage fra Æde-truget og ind til Halmlejet mellem Tørvene; og efter fire Maaneders Forløb hang Flæsket den ned ad Siderne, saa Tænderne maatte løbe i Vand paa enhver, der saae det.

Det var ganske ualmindeligt, som den trivedes. Alt, hvad den lille Familje ved forenede Anstrengelser kunde skrabe sammen af Affald, Emter eller Grønt, gled paa en besynderlig stilfærdig Maade i den som i en bundløs Sæk. Hele Sommeren gik Børnene omkring med store Vabler paa Hænder og Arme, som de fik ved fra Morgen til Aften at løbe rundt og skære Nælder til den langs Grøftekanterne. Og da den hen paa Efteraaret for Alvor fik Lov at tage for sig af Kartofflerne og Høstlønnens Sæd, svulmede den i den Grad op, at Byens Folk, som kom for at se den, enstemmig maatte erklære, at de aldrig havde set Magen.

»Det bli'er, hente mig, Sylte-Tøj«, sagde de med en i Egnen staaende Vittighed.

Endog Sidse-Marie, der var en noget indskrænket og letforknyttet Person, hvem megen Fattigdom og mange Barsler havde gjort ydermere ørekørt og bekymringsfuld, begyndte at fatte nyt Haab til Livet. Det var nemlig saa, at hidtil havde Lykken langtfra tilsmilet disse

Mennesker, der kun med yderste Besvær var sluppet tørskoet over Livets lumske Hængesæk. I den aarlige Kappestrid mellem Byens Husmandsfolk angaaende Grisene havde de bestandig trukket et endog meget kort Straa, ja hint ulykkelige Aar med den rødbrøgede Galt havde de fra visse Sider været Genstand for en Hoveren, der var gaaet dem grumme nær til Hjærtet.

. . . . Hen imod November Slagtetid ansloges »Sif» med et rundt Tal til 20 Lispund. Og skønt den nu var saa stoppet med Fedt, at den næsten ikke mere gad æde, svulmede den ikke des mindre daglig end yderligere op.

Det blev tilsidst helt uhyggeligt at se paa. Det var med Nød og næppe, at Dyret kunde røre sig, og det laa og gispede og stønnede paa sit Halmleje, som om Fedtet skulde kvæle det.

Det blev da ogsaa bestemt, at saa saare Frosten kom i Luften, skulde den højtidelige Slagting foregaa.

Men en Morgen, da Jakob kom ind i Skuret, studsede han ved Synet af en underlig stor, rød Skjold, der havde bredt sig paa den ene Side af Dyrets Bug. Hastig skrævede han over Indhegningen og fandt nu ved nærmere Eftersyn hele den fede Krop besat med smaa og større lyserøde Pletter, der aabenbart smertede ved Berøring.

Han blev hed om Ørene, men søgte at berolige sig med, at Halmen, hvorpaa Dyret laa, ikke længer var ganske ren og dertil meget varm, hvorfor han tænkte, at det mulig kunde være lidt Hedetøj, der havde »sat sig paa hende«. Men Dyret laa saa besynderlig stille, med tungt tilfaldne Øjelaag og et gulligt Skum ud af Munden.

I Løbet af Dagen bredte Pletterne sig. Selv efter at Halmen var skiftet og Huden omhyggelig vasket med lunkent Vand, mylrede de op fra Snude til Hale ligesom Børnekopper. Og henimod Aften begyndte Dyret en klagende Grynten eller Stønne, idet det nu og da kastede sig urolig paa Lejet.

Der blev en frygtelig Fortvivlelse, da Bylderne Dagen efter for Alvor begyndte at bryde frem.

Sidse-Marie faldt øjeblikkelig sammen i altopgivende Jammer, mens Jakob gjorde Anstalter for at faa fat i en Vogn og køre efter Dyrlægen.

Denne, som boede en Mils Vej derfra, var en ganske ung og videnskabelig udseende Mand, der søgte ved Hjælp af et Par Næseklemmer og et hvidt Slips at skaffe sig saa meget som muligt af en Menneskedoktors Anseelse. Da han nu hørte, at Talen var om en Gris, foer der derfor en Grimace henover hans Ansigt; og det varede

længe, inden han af Jakobs Bønner lod sig overtale til at følge med.

Hidtil havde Jakob ikke selv kunnet faa sig til at tro, at der kunde være Tale om virkelig Fare. Den Tanke, at de skulde kunne miste deres Skat, var saa forfærdelig, at han ikke havde kunnet tænke den til Ende. Men idet han nu ved Doktorens Side traadte ind i Skuret, og da han saa den unge Lærde sætte sin Næseklemmer fast og bøje sig over Dyret, gik der en Kuldegysen op gennem hans Ryg.

Han havde — uden selv at vide det — taget sin Hue af, idet de traadte ind, og han stod nu og knugede den mellem sine Hænder, medens han aandeløs fulgte den unge Mands Bevægelser og Minespillet i hans spidse Ansigt.

»Hvad har De givet dette Dyr at æde?«

»Hva' faler?«

»Hvad har De givet Dyret at æde?« gentog den unge Mand strengt.

»Det har . . . har faaet Kornskraa,« kom det hikkende fra Jakob.

»Har det ikke faaet andet?«

»Og alle vore Ærter og tre Tønder Kartoffler og en halv Tønde Majs, som jeg endnu skylder for.«

»Ellers ikke noget?«

»Saa har hun jo faaet saadan Affaldet fra

Huset, forstaar sig, og saa saadan, hvad Børnene har kunnet samle af grønt og et og andet — og saadanne — og paa den Maade. Det skulde da vel aldrig være tænkeligt, at hun kan ha'e faaet noget Forgift i sig?»

Den unge Lærde nedlod sig ikke til at besvare dette Spørgsmaal. Han opdrog fra Brystlommen en lille guldkantet Notitsbog, udtog et Blad og nedskrev et Par Linier, hvorpaa han forklarede, at dette var Opskriften paa en Salve, som Jakob skulde smøre paa Dyrets Tryne, idet han paa denne Maade skulde see at faa det til at slikke den i sig. Salven vilde ved Fremvisning af Seddelen blive ham udleveret paa Apoteket. Men — tilføjede han indtrængende — han maatte vise den yderste Forsigtighed med Medikamentet. Det var en for Mennesker meget farlig »Substans«, sagde han, hvorpaa han med opløftet Blyant nævnte et Par latinske Gloser, idet han med Velbehag lukkede Øjnene bag Brilleglassene. —

Hen paa Eftermiddagen fik »Sif« sin Salve, og hele den mørke, regnfulde Aften stod Jakob ude i Skuret med en Lygte og ventede i angstfuld Spænding paa Virkningen. Men endnu ved Midnatstid var der ikke indtruffet nogen Forandring til det bedre. Dyret laa lige ubevægelig paa sit Straaleje, med Hovedet tungt mod Jor-

den, Øjnene fast tillukkede og Fraade om Munden.

Ganske svimmel satte Jakob sig tilsidst ned paa Kanten af Ædetruget og strøg sig mekanisk med Bagen af Haanden over sin koldsvedte Pande.

Kunde det være muligt, at de skulde miste hende? Det syntes fast ubegribeligt, at Vorherre skulde kunne nænne det. Saa maatte han dog — naar ondt skulde ske — hellere have taget et af Børnene. For hvad skulde de gribe til, dersom dette gik tabt? Det var deres hele Velfærd, deres eneste Haab for den lange Vinter

Inde i Stuen sad Sidse-Marie med Forklædet for Øjnene og hulkede. En Nabokone, der var kommen for at trøste hende, sad ved et spruttende Tællelys og drak Kaffe, mens Børnene tittede blege og frygtsomme op fra deres Kistebænke.

— — Hen ad Morgenstunden rev Jakob Døren op og raabte ind i Stuen:

»Mutter! — Mutter! — skynd dig!«

Men netop som de begge kom ind i Skuret, strakte »Sif« Benene fra sig og var død. —

HANS OG TRINE

Der laa tre gamle, brøstfældige Rønner i en Smøge — »Smutten« kaldet — omme bag Byens Gadekær, i hvis møddingebrune Vand deres skæve Mure spejlede sig. De laa der — den ene mindre end den anden — med sammenbyggede Gavle i et stinkende Søle fra de omkringliggende Bøndergaarde; og den mindste, der laa nærmest Gaden, var saa lille, at man næppe vilde have antaget den for andet end et Fæhus eller en Tørve-Lude, ifald ikke en sodet Skorstenspipe over Tagryggen havde fortalt, at den tjente til Bolig for menneskelige Væsner.

Her boede en gammel, fattig Enkekone, der bjærgede Livet og Føden ved ligesom Spurve under Taget at sanke op, hvad andre kastede fra sig, pille sammen til Reden alle Smuler, hun kunde finde paa sin Vej, rapse lidt i Ny og Næ i al Uskyldighed og for Resten stole paa Gud og gode Mennesker.

Hun hed Mariane med Tilnavnet Per Sørens efter sin afdøde Mand.

Ellers kaldtes hun af Byens Folk mest for Mariane Husar, efterdi det formentes, at hun trods sin fremrykkede Alder vedligeholdte en Kærlighedsforbindelse med et gammelt halt Lem fra Arbejdsanstalten, Niels Husar, der da ogsaa regelmæssig besøgte hende paa sine Udgangsdage.

Hun var en lille, rørig Tyksak paa et Par vraltende Ben og med en indtil det latterlige bred og flad Bag, der yderligere fremhævedes derved, at Skørtet aldrig naaede helt omkring hende, saa at et stort »Spejl« af den gule Vadmelsklokke grinte frem i Slidsen. Forresten saa hun altid ud, som om hun lige havde rejst sig af Fjerene med Klæderne paa. Fra en lille, sort og fedtet Hue hang det graasprængte Haar i tykke Tjavser ned over smaa, plirende, ikke meget kløgtige Øjne; og adskillige smaa, røde Pletter rundt om i Ansigtet tydede paa, at det ikke var alene for Elskovs Skyld, at Niels Husar fandt et saa gæstfrit Asyl i hendes Hule, naar han om Søndagen kom stavrende ved sin Stok for at opdrikke de Skillinger, han havde tigget sammen omkring i Byen.

Mariane havde i sin Tid haft mange Børn; de var nu alle voksne og spredt omkring i Verden — hun vidste for det meste ikke selv hvor. Ikke heller saae eller hørte hun noget til dem,

uden naar nu og da et af Pigebørnene lagde sig hjem hos hende for at gøre Barsel. Dette var overhovedet den eneste Afveksling i hendes ensformige Liv. Naar Nedkomsten var lykkelig overstaaet, drog de glade Pigebørn atter afsted, mens Mariane godmodig tog det lille Liv i Forvaring og lod det dele hendes Fattigdom.

Paa denne Maade havde hun efterhaanden faaet samlet sig en ret anselig Flok af skurvede Unger, der løb om i Byen til almindelig Forbandelse. Og endnu større vilde Flokken have været, ifald Mariane ikke et Par Gange med den hende egne Sindsro havde trykket en Pude fast for Munden af et saadant stakkels, nyfødt Kræ og bagefter givet Vorherre Skylden.

En Dag i Slutningen af en kold November var der et usædvanligt Røre inde i hendes Hule i »Smutten«.

Allerede fra den tidlige Morgenstund havde man kunnet se hende færdes ivrig ud og ind af sin Dør; Ungerne havde hoppet omkring paa Gaden med Kringlestumper mellem Hænderne; og efter Mørkets Frembrud skinnede et festligt Lys fra hendes utildækkede Vindue ud i den skumle Smøge.

Derinde i den fattige Stue, hvor Loftet i Mid-

ten hang saa lavt, at selv Mariane næppe kunde staa oprejst under det, sad fire Personer bænkedede omkring Bordet, mens Mariane selv stod henne ved den næsten rødglødende Kakkelovn med kulørte Baand i sin fedtede Hue og passede en Kedel. Paa Bordet stod et Par Lerskaale med Madlevninger, nogle Kaffekopper samt — anbragt i Flaskehalse — to tynde Tællelys, der kastede lange, sorte Slagskygger op ad de nøgne Lervægge.

En kvælende Hede bredte sig fra Ovnens udover det lille Rum, hvis Luft var graa af Tobaksrøg og tyk af de mætte Menneskers Uddunstninger.

Den ene af Mændene var en høj og mager, købstadklædt Person paa omkring fyrretyve Aar med et blegt Ansigt, et langt, brunt Skæg og et Par mørke, uhyggeligt skinnende Øjne. Ved hans højre Side sad et blegnæbet, ikke heller længer ungt Fruentimmer med blondt, krøllet Haar og ormstukne Tænder. Hun bar en grøn Krans paa sit lyse Lokkehoved og havde — for visse Aarsagers Skyld — knappet Kjolelivet op nedenfor Brystet.

Endvidere var der to Mænd fra Byen, søndagsklædte og vandkæmmede. Den ene var en sværlemmet, stortalende Aalestanger, der blandt Byens Fruentimmer gik under Navnet »Pilken«,

den anden en lille stiltfærdig Mand ude fra Overdrevet.

Det var Marianes ældste Datter Jakobine — »Krølle-Bine« — der fejrede sit Bryllup med en døvstum Skræddersvend fra Købstaden, hvor hun sidst havde haft Kondition.

Man var om Eftermiddagen vendt noget forkommen hjem fra Kirken, der laa et Stykke borte fra Byen, og hvor Provsten havde skummet værre end en uvan Tyr, fordi Jakobines Fortid ikke var uden Lyde. Men ved Hjemkomsten havde Mariane modtaget dem med Mad og en skoldende hed Kop Kaffe, der hurtigt havde optøet de frosne Lemmer.

Senere havde man faaet adskillige Kopper »med Gas«; og da Flasken tilsidst var tømt, havde Brudgommen — der i det hele bekostede Gildet — gjort Tegn til det ældste af Børnene, som lidt efter var vendt tilbage fra Købmanden med Favnen fuld af Bajere. Nu sad man paa tredje Time og drak Brudeparrets Skaal, idet man flittig klinkede med Flaskerne over Bordet og under Pilkens Ledelse istemte »Lever«, som fik Lyseflammerne til at dukke sig helt ned i Tællen.

Henne for sig selv i Skyggen bag Ovnens sad en ung Pige med en rød Kat i Skødet og saae opmærksomt hen paa Brudeparret.

Det var Jakobines yngste Søster Trine, der tjente hos en Gaardmand der i Byen, og som nu efter Aftensyssel var kommen herover for at se sin nye Svoger og ønske Søsteren til Lykke i Anledning af Dagen.

Hun havde ikke Blikket fra dem hele Aftenen. Med opspilede Øjne saae hun paa, hvorledes Skrædderens lange, hvide Hænder legede med Søsterens røde Fingre, mens han smilte forelsket i sit store, smukke Skæg.

Hvad hun selv kendte til Kærlighed, var ikke meget, endda hun var fyldt atten Aar og dertil kraftig bygget med trivelige Kinder og sunde Farver.

I det hele lignede hun (Folk sagde af nærliggende Grunde) ikke meget sine ældre Søstre. I Stedet for disses lyse Krøller havde hun et glat, brunligt Haar, der var flettet i to korte, tynde Piske og fæstet paa Baghovedet i Form af en Kringle. I Stedet for Søstrenes smaa, forslagne Forglemmigejs-Øjne havde hun store, ærlige, mørkebrune, der altid havde et lidt enfoldigt og undertiden et sløvt Udtryk, fordi hun — under visse Forhold — var en Smule tunghør.

En Gang i sit femtende Aar, mens hun endnu var bortfæstet som Lillepige, havde hun tjent i Gaarde med en fremmed Karl, der ved enhver Lejlighed, hvor de var uden Vidner, havde søgt

at bringe hende i Fortræd, skønt hun aldrig havde givet ham nogen Anledning. En Nat, da hun var bleven kaldt op for at malke en Kvie, der havde kælvet, og de var ene i Stalden, havde han slukket Lygten for hende og kastet hende omkuld paa nogle Knipper Halm henne i Krogen.

Det var ikke bleven hende rigtig klart, om han ogsaa naaede sin Hensigt med hende; og kort efter var Fyren rejst tilbage til sin Hjemstavn, uden at hun havde turdet nævne det forefaldne til nogen, fordi han havde truet hende med i saa Fald at ville gøre en Ulykke paa hende. Men hver Gang sidenhen en Karl eller Dreng begyndte at spøge lidt med hende, var det, som om Mindet om denne gamle Vold paany rejste al Modstand i hende. Skønt hun tildaglig kunde være mundrap nok, havde det blotte Syn af en kælent udstrakt Arm kunnet gøre hende stum og bleg af Raseri.

Men som hun nu paa denne Aften sad her i det glade Festlag og blev Vidne til den Hyldest, den næsten ridderlige Ømhed, der blev hendes Søster tildel, følte hun sig højtidelig betaget. Synet af saa megen Lykke, af Jakobines nye sorte Kjole, af Skrædderens hvide Hænder, hans smukke Skæg og elskovsfulde Blik, . . . det satte altsammen hendes Sind i heftig Bevægelse og fik Hjærtet til at banke i dump Uro.

Der vaagnede pludselig i hende en heftig Trang til Kærlighed, til at lære Lykken ved en Mands Favntag at kende. Det var ikke langt fra, at hun sad og forelskede sig i denne blege fremmede, der viste sig saa god mod hendes Søster, og hvis ulykkelige Legemsfejl straks havde vakt hendes Medlidenhed. Hun syntes, at Jakobine slet ikke med den tilstrækkelige Venlighed gengældte hans mange kærlige Tilnærmelser.

Hun blev skræmmet op af disse Tanker ved et mægtigt Brag. Det var Pilken, der slog Næven i Bordet og svor, at han Fanden annamme ham ikke vilde være Forlover ved et Bryllup, hvor Guds Ord ikke blev sunget. Deri gav de andre ham Medhold; Jakobine fik fat i Salmebogen, hvorpaa de alle trykkede sig sammen om Aalefiskeren, der straks havde bemægtiget sig den og flyttet Lysene hen foran sig for bedre at kunne se. Med stor Højtidelighed istemte de den første af Bryllupssalmerne.

Og da de først var begyndt, kunde de ikke holde op igen. Opflammede af Øllet og de hellige Ord blev de ved at synge. De havde næppe sunget den ene Salme tilende, før de tog fat paa den næste; og særligt satte Pilken i med stigende Kraft, mens Brudgommen maatte indskrænke sig til at bevæge Læberne med et saligt Smil.

. . . Da Trine ud paa Natten kom ud paa Gaarden for at gaa hjem, skinnede Maanen over et tyndt Lag nyfalden Sne, der dækkede Jorden og Husenes Tage som et Brudelagen. Overalt var der stille. Ikke en Vind krusede det store Gadekær, i hvis mørke Vand den stjernebestrøede Himmel spejlede sig.

Da hun kom op til Gaarden, hvor hun tjente, foer hun let sammen. Lænet op til Portstolpen stod en Karl og røg af en Pibe.

Hun vidste straks, at det var Naboens Hans, en køn, blond Fyr paa en Sned Aar, der i den sidste Tid havde forfulgt hende med Kærligheds-erklæringer, skønt hun gentagne Gange havde afvist ham med sin sædvanlige mutte Bidskhed.

Men idet hun nu kom ham forbi, og han hilste »God Aften«, standsede hun uvilkaarlig. Og de kom i Snak.

Han udspurgte hende om Brylluppet, talte om hendes nye Svoger og om Jakobines Børn. Hun svarede aandsfraværende, med bortvendt Ansigt, idet hun saae udover Byen.

Tilslidst sagde han:

»Det er saadan et dejligt Vejr iaften — skal vi ikke gaa lidt ned i Engene, Trine?«

Hun svarede ikke straks. Hendes Bryst bølgede. Først da han gentog sit Spørgsmaal, sagde hun:

»Det kan vi jo gerne.«

De gik sammen ned over en Sti, der bag fra Byen førte ud i Engene. Han søgte at liste sin Haand ind under hendes Arm og mødte til sin Forundring ingen Modstand ved denne Tilnærmelse. Snart laa da hele Armen om hendes Liv, og han trykkede et Smækkys paa hendes Kind.

Ved Enden af Stien standsede de. Hendes Hoved sank ned paa hans Skulder, — og da Maanen kort efter kom frem bag en Sky, lyste den sin mefistofeliske Velsignelse over et tætsammenslynget Menneskepar.

*

*

*

Omtrent midt i Byen, skraas overfor den Gaard, hvor Trine tjente, laa et pænt, gulkalket Hus med Gyldenlakker i Vinduerne og en lille, indhegnet Kaalhave paa hver Side af en blomsterbemalet Indgangsdør.

Foran denne laa — som Trin — en halv Møllesten bestrøet med Sand, og herfra traadte man gennem et lille Køkken ind i en net, rummelig, ligeledes sandstrøet Stue med blaat Tæppe paa Væggene, gule Gardiner, en Fyrretræs Kommode med hvide Nøgleskilte, et Bord, en Bænk, to rødmalede Stole og to store Omhængssenge med blomstret Kattun.

Her boede en enlig Enkekone, Ellen Pers, som sammen med sin afdøde Mand ved Flid og gnieragtig Sparsommelighed havde lagt saa meget tilbedste, at hun kunde slaa sig igennem uden Sognets Hjælp, hvorfor hun ogsaa almindeligvis betragtedes som noget mere end de fleste andre af Byens Husmandskoner, med hvem hun da heller ikke holdt Omgang.

Hun var en høj, knoklet, duknakket Skikkelse med aldrende Almuekoners indsunkne Bryst og fremstaaende, stenhaarde Mave. Hendes lille, graahaarede Hoved sad lidt skævt paa de optrukne Skuldre; og i god Overensstemmelse hermed talte hun med en grædende Stemme og klippede som en Høne med sine smaa, røde Øjne, hvis snu Blik hun i Samtale skjulte bag de betændte Øjenrande.

Uadskillelig fra hendes Person var en lang Bindehose, der ikke forlod hendes Hænder, uden naar hun spiste eller sov. I halve Dage kunde hun staa urokkelig som en Skildvagt udenfor sin Dør og mekanisk flytte de krogede Fingre over Staalpindene, mens hendes Blik gled spejdende udover Byen, hvor ikke en Dør gik op, ikke en Skorsten røg, uden at det tildrog sig hendes Opmærksomhed og i Stilhed blev Genstand for hendes Betragtninger.

Hun havde kun eet Barn, en Søn, der hed

Hans, . . . en køn, blond Knøs paa tyve Aar, rank og velvoksen.

Blandt alle Byens unge Husmandssønner var han noget nær den fremmeligste. Naar han om Søndagen stod mellem de andre Karle ude ved Gadekæret i spejlblanke Kaptræsko, med Plysch-Kasket og lang Pibe, saa pillen og pudset som Moderens egen Dagligstue, stod Ellen i Skjul bag Blomsterne i sit Vindue og betragtede ham med Øjne, der lyste af Moderstolthed.

Om denne Søn kresede alle hendes Tanker. Til ham og hans Fremtid knyttede sig enhver Forestilling, der gik gennem hendes underfundige lille Hoved. Hun havde sine egne, dristige Planer med ham; og naar hun saaledes stod timevis udenfor sin Dør og nu og da gik et lille Slag ud ad Markvejen eller listede op paa Højen bag ved Byen, hvorfra man kunde overskue Egnen helt ned til Fjorden og Skovene, var det ikke mindst for at kunne holde Øje med sin Søn og værgе ham mod ethvert Anslag, der maatte rettes imod ham.

Det var nemlig blevet hendes fikse Ide (der aldrig lod hende Ro), at alle Byens fattige Piger pønsede paa at forlokke hendes Hans for at komme i Besiddelse af de sytten hundrede Kroner, der tilligemed Huset udgjorde hendes

samlede Ejendom, og som hun havde anbragt i fem forskellige Sparekassebøger, forputtede i lige saa mange Sprækker og hemmelige Rum omkring i Huset.

Siden i Efteraaret, da Hans var kommen til at tjene hos Sognefogdens, havde hendes Mistanke særlig været rettet mod Marianes yngste Datter Trine. Det havde været hende paafaldende, saa ofte de to mødtes, naar de vandede Kvæget i Gadekæret; og en Nat, da hun var bleven holdt vaagen af Værk i sit ene Ben, havde hun hørt et Vindue blive aabnet ovre i Genbogaarden og lidt efter Lyden af listende Træskotrin, der fjernede sig ad den Kant, hvor Sognefogdens Gaard laa.

I sin Nød besluttede hun at forhøre sig hos Lillepigen, der delte Værelse og Seng med Trine; og da hun en Dag saae hende komme jankende henne fra Købmanden med en Kurv, lokkede hun hende ind til sig i sin Stue, hvor hun bød hende Plads paa Bænken og beværtede hende med Kaffe og et Stykke hengemt Kringle, alt mens hun foresnakkede hende saa sødt og venligt, at Pigebarnet af lutter Forbavselse ingen Modstand kunde gøre.

Men da Ellen kom frem med sit Ærende, blev Tøsen sprudrød og vilde ikke svare. Og da hun trængte ind paa hende og tilsidst i sin

Iver tog fat i hendes Arm, rev Pigen sig løs og skubbede sig ud ad Døren med en undertrykt Fnisen, idet hun blot mumlede, at »det vidste hun ikke noget om.«

Længe skulde Ellen dog ikke forblive i Uvisshed. Ogsaa Trines Madmoder var nemlig begyndt at nære Mistanke til hende; og da hun var en praktisk Kone, tog hun hende en Dag for sig inde i Spisekammeret og spurgte hende ligeud, om hun ikke var frugtsommelig.

Trine nægtede det først bestemt og lo endogsaa deraf. Men da Madmoderen blev ved sit og forlangte at vide Besked for det Tilfælde, at hun skulde være betænkt paa at se sig om efter anden Pige Hjælp inden Sommeren, og da hun tilsidst endog truede med at lade Doktoren hente, maatte Trine gaa til Bekendelse og fortalte desuden, at det var Ellens Hans, der var Faderen.

Endnu samme Eftermiddag kunde Kællingerne i »Smutten« og »Krogen« grinende fortælle hinanden, at Ellen Pers og Mariane Niels Husar var bleven besvoglede.

Hans selv gik paa denne Tid og pløjede et Stykke Brakjord udenfor Byen og fløjtede sorgløst omkap med de første Stære. Han vidste endnu ingenting. Trine havde nok et Par Gange sagt til ham, at det vistnok var galt fat med

hende; men han havde ikke villet tro derpaa. Han havde været overbevist om, at hun blot vilde forskrække ham, eller at hun ved sin Paastand havde villet forsøge at lokke ham til at ringforlove sig med hende, hvad der aldrig havde været hans Mening.

Ovre paa Naboens Ager stod en anden Pløjekarl, der lige var kommen ridende inde fra Byen med sit Plovspand og nu — ligeledes fløjtende — satte sig i Bevægelse op imod Hans.

Idet han naaede Skellet mellem Lodderne, standsede han og raabte med et bredt Grin over til Hans:

»Til Lykke med Svogerskabet!«

Hans forstod ikke Meningen dermed, før ogsaa han var naaet hen til Diget og nu af Karlen fik fortalt, hvad denne just havde hørt inde i Byen; — da blev han hed om Ørene og kold helt ned i sine Ben.

»Det er da vel Løgn?« slap det ham ud af Munden — saa betuttet, at den anden gav sig til at le af fuld Hals.

Hans' første Tanke gjaldt Moderen og de syttenhundrede Kroner. Det blev ham øjeblikkelig klart, at han nu vilde blive nødt til at gifte sig med Trine. Hun var jo en Pige, som der hidtil ikke havde været noget at sige paa; og trods Moderens Hus og Sparepenge var han

ikke velstaaende nok til at turde efterligne Gaardmandssønnerne og lade hende blive siddende med Skammen.

Da han om Aftenen havde faaet fraspændt og spist sin Mælkegrøds-Nadvere, tændte han sin Pibe og gik ad Stien bag om Byen hjem til Moderen. Han havde først tænkt at ville undgaa hende og give hendes Vrede Tid til at lægge sig lidt. Men bagefter havde han ment, at det var bedst at tage Uvejret straks; saa var det overstaaet.

Han traf hende inde i hendes Stue, hvor hun stod henne ved Kakkellovnen og rørte i en Kasserolle. Det blev ham straks klart, at hun allerede vidste Besked. Hun saa ikke hen paa ham, da han traadte ind; ikke heller besvarede hun hans »Godaften«.

Saa satte han sig hen paa Bænken under Vinduet med sin Pibe; og længe hørtes der intet andet i Stuen end den lille, klageligt snurrende Lyd fra Kasserollen.

»Det er saamænd kønne Ting, man skal høre om dig, Hans,« begyndte omsider Moderen med sin Grædestemme og holdt Forklædesnippen op til Øjnene.

Hans svarede ikke, men gav sig til at fløjte sagte.

»At du nu ikke kunde nære dig længer, din

lange Dreng! Jeg mener da, at den Slags Ting kunde du tidsnok rage dig ind i.«

Hans vedligeholdte haardnakket sin Tavshed og saae gennem Vinduet op paa den blaa Himmels røde Aftenskyer.

»Havde det saa endda været en skikkelig og ordentlig Pige, som man kunde være bekendt. Men saadan en Skidttøs, der knap og nap har en Særk til sin Krop . . . jo, det er saamænd kønt, er det! . . . Det skulde man ha'e tænkt, da man gik og sled sig sin Helsen fra for at samle lidt tilbedste, at du skulde bære dig saadan ad! . . . Hvad tænker du vel, at Provsten siger, naar han faar det her at høre, . . . han, som altid var saa god og nedladende imod dig. Jo, det er saamænd kønt, det!«

Ved Hentydningen til Provsten holdt Hans op med at fløjte. Fra sin Konfirmationstid havde han forstaaet at indynde sig hos denne gamle Mand, og han vidste meget godt, at det ikke mindst var paa Provstens Bevaagenhed, at Moderen havde grundet sit store Haab: en Gang at se ham gift med en af Egnens Gaardmandsdøtre.

Endnu en Stund blev Ellen ved at grædesnakke, alt mens hun bestandig ivrigere rørte om i den syngende Kasserolle, hvis spæde Metalstemme ligesom istemte hendes Klagesang.

Men paa een Gang vendte hun sig om imod Sønnen og sagde i forandret Tone:

»Er du nu ogsaa sikker paa, at du er ene om'et, Hans?«

»Det er jeg vel nok,« svarede han og blev lidt rød.

»Ja, Gud veed, hvad du er,« mumlede hun ligesom ved sig selv og tilføjede lidt efter: »Jeg tænker, de har dig til Nar oven i Købet. Marianes Tøse er ikke van at være saa nøjsomme. Jeg husker da nok, hvordan det gik med hende Krølle-Bine forgangen Aar. Da var der da ikke ringere end fire, som maatte være sammen om at betale til Barnet.«

»Ja men Trine er jo ikke Bine, Mo'er!« indskød nu Hans med et svagt Forsøg paa at formilde hende. »Fordi den ene er et Skidt, kan den anden jo da være meget skikkelig.«

»Ja, du snakker, du ! . . . Du kunde ha'e været fra hende, du Tosseknægt, saa var vi ikke kommen i den Fortræd . . . Men Trine har vel nok vidst, hvem hun kunde spille Abekat med.«

Hun tillagde de sidste Ord i en Tone, der vakte Sønnens Opmærksomhed.

»Da er der vist ingen, der skal sige hende noget paa,« sagde han og rynkede Brynene.

»Aa, det er vist ikke værd at være for højtalende.«

»Hvad mener du med det?«

»Aa — jeg tænker . . . ham, den store Povl, der rejste forgangen Aar . . . han kunde vel nok fortælle et og andet, om han ellers havde været her.«

»Povl Fynbo?«

»Ja, saadan hed han nok.«

»Det er en god Løgn, den!« sagde Hans og lo med en kort, haard Latter.

»Aa — Gud veed.«

»Hvor har du det fra, med Forlov?«

»Det var da ikke svært at se, at der var de to noget imellem, — saa det var kanske bedst, om man forhørte sig lidt først. Man har da ikke nødig at blive hængende for en Skøjes Skyld, Kan hun ha'e haft een, kan hun vel ogsaa ha'e haft flere. For den, som begynder paa de Dele, ligesom hun har sluppet Kirkegulvet — og stort videre kan hun da ikke ha'e været den Gang — hun bli'er vel ikke let forbedret med Aarene, mener jeg.«

Hans sad en Stund og saae mod Gulvet. Pludselig rejste han sig, greb sin Hue, sagde Godnat og gik.

Det var imidlertid bleven mørkt. Et tungt Regnmulm havde sænket sig over Byen, hvor der hist og her saaes Lys fra Husmandshytterne. I Gaardene var man allerede gaaet til

Ro. En Flok Ænder laa og sov midt ude i Gadekæret, og foran en lukket Port sad en Kat og mjavede.

Hans traf Trine omme bag det Gærde, hvor de plejede at sætte hinanden Stævne om Aftenen.

Hun havde allerede ventet paa ham en Stund; og da hun nu hørte hans Trin, gik hun ham lidt forlegen imøde, fordi hun nok tænkte, at han havde faaet Nys om, hvordan Sagerne stod.

De fulgtes stiltiende et Stykke ud ad Markvejen, hvor den stjerneløse Himmel og de nypløjede Agre gjorde alting sort omkring dem.

Da Hans mærkede, at Trine vilde have fat i hans Haand, stak han begge Hænderne i Lommen; og da de var kommen et Stykke fra Byen, vendte han sig brat om imod hende og spurgte uden Omsvøb, hvad det var, der havde været imellem hende og den store Povl.

Først blev Trine bleg. Hun havde aldrig omtalt dette Forhold for nogen af Frygt for, at det skulde komme ud blandt Folk, og fordi hun ikke selv skøttede om at erindre det. Nu gav hun sig rolig til at fortælle ham, hvad der i sin Tid var passeret, idet hun nøjagtig beskrev alt, saaledes som det var gaaet for sig, uden at lægge Dølgemaal paa nogen Enkelthed, som endnu var bevaret i hendes Hukommelse.

Da hun havde endt sin Beretning, saae Hans

ud til Siden og udstødte en langtrukken Fløj-tetone.

»Naa, saadan!« sagde han og smilte indvendig. »Ja, den Sludder kender vi jo nok.«

»Du tror da ikke, jeg lyver?« spurgte hun og saae forskrækket op paa ham.

Men uden at svare vendte Hans omkring og gik med et muntert »Tak for Laanet« tilbage til Byen.

Der forløb nu flere Dage, i hvilke hun for-gæves ventede ham. Da ogsaa Søndagen gik, uden at han lod sig se, slog hun om Aftenen, da det var blevet mørkt, et Tørklæde om Ho-vedet og satte sig paa et Dige ved Vejen, der førte op til Sognefogdens Gaard, for at vente paa ham.

Først henimod Midnat hørte hun hans Træ-skotrin nærme sig paa den nattefrosne Vej.

»Hvad er det?« udbrød han halvt forskræk-
ket, da hun rejste sig i Mørket. »Er det dig?
. . . Hvad Fanden bestiller du her?«

Hun traadte hen til ham og vilde tage om hans Haand.

»Hvorfor har du ikke været hos mig saa længe, Hans?« spurgte hun, idet hun saae bøn-faldende op paa ham. »Jeg har ventet dig hver Aften hele Ugen . . . Har du været syg, min egen Ven?«

I Stedet for Svar skubbede Hans hende fra sig og vilde fortsætte sin Gang.

Men da stillede hun sig resolut i Vejen for ham og udbrød med vild Heftighed:

»Hvad er der i Stykker med dig? I snart en Uge har jeg ikke set dig, skønt du veed, hvordan det er fat med mig . . . Du har slet ikke været syg; kom ikke og fortæl mig det — for jeg veed, du var til Bibellæsningen hos Provsten i Onsdags — og igaar gik du ind til Søren Nilens uden at se til Vinduerne en Gang. Hvad skal det sige? Har du glemt, at jeg er din Kæreste, og hvad du har lovet mig?«

»Hør nu!« tog Hans sindig tilorde. »Du kan spare dig al videre Ulejlighed — for mig stikker du sgu ikke Blaar i Øjnene længer! Jeg kender nu dit Kærestesjov, min Pige — baade med ham Povl og de andre . . . Ja, det nytter dig slet ikke, at du sætter det Fjæs op, for den er opdaget! . . . Og jeg vil nu bare be' dig, at du for Fremtiden holder dig lidt til en Side, hvad mig angaar. For kommer du een Gang til paa den her Maner, kunde det kanske hænde sig, at der vankede een paa Tuden oven i Købet.«

Med disse Ord gik han op mod Gaarden og ind ad den tjærede Port, som han slog i efter sig; hvorpaa han stængte indvendig fra med Skyderen.

Trine stod som lynslaaet. Hvad var det, han sagde? Hvad var det, han beskyldte hende for?

Hun gik hen til Porten; og da hun hørte ham rumstere i Karlekammeret lige indenfor, gav hun sig til at banke med Knoen og kalde paa ham med hviskende, indsmigrende Stemme:

»Hans! . . . min egen Ven! . . . Hører du mig ikke? . . . Jeg vil snakke med dig . . . Hans! . . . Jeg er slet ikke vred . . . Jeg vil bare . . . Hans! Hører du? . . .«

En Dør blev i det samme smækket i derinde, og alt blev stille.

Hun rettede sig i Vejret og knyttede Hænderne i Raseri. Et Øjeblik foer den Tanke hende igennem Hovedet at buldre løs paa Porten, vække Folkene i Gaarden og kræve dem alle til Vidne paa dette Forræderi. Men saa overvældede Sorgen og Skammen hende, og hun vendte sig om og gik hulkende bort med Hænderne for Ansigtet.

I flere Timer gik hun frem og tilbage paa et Stykke opkørt Markvej noget borte fra Byen. Hun var ude af sig selv af Fortvivlelse. Vinden tog fat i hendes Haar og førte løsrevne Lydstumper af hendes Graad ud over de tavse Enge og den maanebelyste Fjord, der — ligesom søvndrukken — væltede sig derude under en forreven Skyhimmel.

Hun havde puttet en Snip af sit Hovedtørklæde ind mellem Tænderne for at standse Graaden og tvinge sig til Rolighed. Men hun kunde ikke styre sine oprørte Følelser. Hun havde vel aldrig ventet, at Hans straks skulde gifte sig med hende. Hun vidste godt, at dertil var de endnu begge for unge. Men hvad hun sikkert havde haabet, var, at han rigtig vilde forlove sig med hende, og at da ogsaa hans Moder skulde vise sig venlig imod hende og — naar Tiden kom — tage sig af hende og hendes Barn.

Mangen Gang havde hun i Tankerne set sig selv gaa inde i Ellens pæne, hyggelige Stue, eller ligge med den Lille i Armen i en af de store Omhængssenge bag det blommede Kattun, strækkende Lemmerne i de bløde, varme Dun, mens Hans sad paa Sengekanten og holdt om hendes Haand, . . . og hendes Hjærte havde banket af Lykke.

Og nu vilde han lade hende skøtte sig selv, lade hende lide og pines hjemme i Moderens skidne Hule mellem Søstrenes Skarnsunger!... Og ikke nok dermed! Han vilde rent slaa Haanden af hende, forlade hende midt i hendes Elendighed, maaske endog forsøge paa at rende fra det hele ved at beskyldte hende for at have haft flere Kærester! Men det skulde i alt Fald blive Løgn. Betale, det skulde han! Om hun

saa tyve Gange skulde slæbe ham i Retten derfor og fortælle Dommeren alt — han skulde ikke faa Lov at slippe!

Hun fandt tilsidst en Slags Trøst, en øjeblikkelig Tilfredsstillelse for sin Hævntørst i Tanken om de Kroner, hun herefter aarlig vilde kunne afkræve ham. Endnu længe efter, at hun var kommen hjem, og mens hun hvileløs kastede sig paa sit Leje, slap hun ikke et Øjeblik denne Tanke af sit Hoved. Betale, det skulde han! Og Hans skulde Barnet hedde, om det blev en Dreng, og Hansine, dersom det blev en Pige. Hele Verden skulde vide, hvem der var dets Fa'er!

— — Til Majdag Skiftetid flyttede Trine hjem til sin Moder for at opholde sig der, indtil hun blev forløst.

I hele denne Sommer saae hun ikke noget til Hans. Han var ganske vist tilsidst gaaet ind paa at lade sig udlægge som Barnefader og betale det sædvanlige, aarlige Bidrag til Barnets Underhold, men han vidste ved enhver Lejlighed at undgaa hende.

Der var enkelte i Byen, der skumlede lidt over dette Forhold; men i Almindelighed mente man dog, at efter hvad der nu var oplyst om Trine og hendes Fortid, kunde der ikke siges

noget til, om Hans, der dog var en Karl med Midler, holdt sig lidt tilbage.

Kun een Gang i Sommerens Løb stødte de paa hinanden ude i Byen.

Det var en Middagsstund i Høsten. Hans kom med sin Le paa Nakken oppe fra Sognefogdens, da han ved at dreje ned i et Gænge mellem Gaardene fik Øje paa Trine, der kom vraltende paa ømme Fødder og med opkiltrede Klæder — helt sammenbøjet af en tung Børing Brænde, som hun havde hentet ude i Skoven.

Da han indsaae, at han ikke kunde undgaa at møde hende, satte han i sin Betuttelse et lystigt Ansigt op, nikkede i Forbigaaende til hende og sagde:

»Go' Middag, Trine! . . . Den er ellers lummer idag!«

Men dette var dog Trine for meget. Skønt segnefærdig af Smerter og Udmattelse vendte hun sig omkring med sin Byrde og skreg efter ham:

»Din Svinehund!«

Han blev brændende rød og tænkte et Øjeblik paa at gaa tilbage og stikke hende een i Synet. Men han besindede sig og fortsatte fløj-tende sin Gang. —

Kort Tid efter blev han indkaldt til Efteraarsmanøvre og forlod Byen. Da han efter Mik-

kelsdag vendte tilbage, havde Trine født en Søn og var rejst til Hovedstaden, hvor hun havde faaet en Plads som Amme.

*

*

*

En Dag i Eftersommeren, to Aar senere, vendte Trine tilbage fra København og var naturligvis igen frugtsommelig. Godtfolk i Byen og omkring i Sognet spyttede af Forargelse. Nu gik det snart over Skrævet med Marianes mange Tøse, der ikke kunde holde sig i Skindet men blev ved at bebyrde Kommunekassen med deres skurvede Unger.

Dog, Tonen blev en anden, da det opklaredes, hvorledes det denne Gang forholdt sig.

Der løb i nogle Dage de vildeste Rygter omkring i Byen. Man fortalte, at det var ingen ringere end den hovedrige Grosserer, hos hvem Trine havde tjent, der var Fader til hendes Barn. I Virkeligheden var det dennes Søn, en ung Laban, som havde adskillige andre Skarnstreger paa Samvittigheden og derfor nu af Faderen var bleven sendt over Atlanterhavet.

Trine var bleven hjemsendt med en Skadeserstatning paa fire tusinde Kroner tilligemed et Tilhold om ingensinde oftere at vise sig for Familjens Øjne, det være sig alene eller med

noget Barn. Købmanden havde selv set Sparekassebogen lydende paa Trines Navn, saa der kunde ikke være nogen Tvivl om Sagens Rigtighed.

Et særligt Røre vakte Begivenheden blandt Egnens unge Husmandssønner. Mariane og hendes Datter blev fra disses Side Genstand for allehaande ærefulde Tilnærmelser. Trine blev med eet den mest ombejlede Pige i hele Byen.

Selv gik hun under alt dette stilfærdig, næsten lidt sky omkring og viste sig ikke ofte udenfor Moderens Stue. Mariane derimod forspildte ingen Lejlighed til at triumfere men rendte rundt blandt Byens Kællinger og snakkede sig fra Sans og Samling i drukkent Overmod. En Dag, da hun kom vraltende forbi Ellen Pers, der som sædvanlig stod opstillet foran sin Dør med sin lange Bindehose, slog hun sig med Haanden paa sin flade Bag under en hoverende Skogren.

For Ellen og hendes Søn havde de forløbne Aar nemlig ikke været gunstige. Med deres ærgerrige Planer var det endog gaaet grumme ilde. Skønt Hans var mødt i Kirken hver Søndag og til Bibellæsning hver Onsdag og i det hele paa enhver Vis havde søgt at bevare sin høje Stjerne hos Provsten, havde denne ganske

slaaet Haanden af ham paa Grund af hans Forhold til Trine. Ingen af de rige Gaardmandsdøtre saae derfor længer til den Side, hvor han var. Endnu for ganske nylig havde han endog faaet Afslag hos et Par jævne Husmandsfolk med bare to Køer, fordi han havde Trines Barn at betale til.

Der var da heller ingen Steder, hvor Trines pludselige Velstand havde gjort et saa dybt Indtryk som i Ellen Pers' pæne, lille Stue. Af en Slags Undseelse holdt Hans sig længe borte fra Købmandsboden, hvor Byens Karle om Aftenen samledes, og sad tavs hjemme hos Moderen, der i disse Dage heller ikke talte meget. Ingen af dem kunde slippe Tanken paa Trines Sparekassebog. Summen fire tusinde Kroner rullede paa sine runde, tunge Nuller ud og ind af deres Hoveder og gjorde dem tilsidst saa fortumlede, at de kom op og kives, saasnart de bare saae paa hinanden.

En Aften, da det var bleven næsten mørkt, og Gaardportene var lukkede, stillede Hans sig paa Lur bag Gavlen af en Staldlænge i Nærheden af Marianes Hus. Han vidste, at Trine paa denne Tid af Dagen plejede at hente Vand ved Gadebrønden; og han kom da heller ikke til at vente længe, før den øverste Lem af Døren paa den lille Lerhytte aabnedes, og Trine

viste sig med to gamle, bulede Blikspande i et Aag over Skulderen.

Hun var i Underskørt og havde paa Hovedet en lille rød Nathue, hvorfra det løste, ikke meget lange Haar hang hende ned ad Ryggen. Det svindende Aftenskær belyste hendes kraftige Skikkelse med de hvide Særkeærmer og de nøgne Fødder. Hun var allerede noget svær men dog ikke saa meget, at det misklædte. Hans fandt da ogsaa, at hun i alle Maader var en Pige efter hans Hjærte.

Da hun havde naaet Brønden og stod i Begreb med at hisse den ene Spand ned, hørte hun hans sagte Træskotrin bag sig; og da hun ved at vende sig fik Øje paa ham, foer Blodet hende til Kinderne.

»God Aften, Trine«, sagde han, idet han traadte hen til hende og med Piben i Munden lænede sig ud over Brøndkarmen.

Hun fik med nogen Famlen Jærnkæden halet til sig og Spanden gjort fast.

»Skal jeg ikke hjælpe dig?« spurgte han og nærmede sig tjenstvillig.

Men stadig uden at svare lod hun Spanden falde, saa Haandsvinget smækkede ham over Fingrene.

»Av!« sagde han sagtmødig og smilte.

Et Øjeblik stod han og saae paa hende med

et tvivlraadigt Glimt i sine lyseblaa Øjne. Saa lænede han sig atter fortroligt udover Brøndkarmen og sagde:

»Er du meget vred paa mig, Trine? . . . Jeg veed det nok, jeg bar mig ikke rigtig ad imod dig, og det har jeg mangen Gang saa inderlig fortrudt; du maa tro mig, naar jeg siger det. Men jeg var ikke rigtig i Ho'edet den Gang, — det var jeg ikke. Og saa var det jo det, at de snakked' mig saa meget for om dig . . . baade med ham Povl Fynbo og andre. Det var naturligvis bare Løgn og Opspind; — jeg troer ikke længer en Vind af'et, det gør jeg ikke, Trine; du maa tro mig, naar jeg siger det. For dersom vi kunde blive Go'evenner igen, Trine, saa skulde du se, at jeg skulde nok blive anderledes imod dig; det sværger jeg dig til.«

I Stedet for Svar lagde Trine, der under hans Tale havde faaet begge sine Spande fyldt, Aaget paa sine Skuldre. Og uden et Ord, omend med bankende Hjærte, forlod hun Brønden og gik hjem, aldeles som om han slet ikke havde været tilstede.

Fra denne Dag var det forbi med Hans' Hjærtetfred. Et paany opblussende Begær efter det kraftige Pigebarn og en grisk Attraa efter hendes Penge blandede sig hos ham til en Lidenskab, der var nær ved at berøve ham

Forstanden. Han gjorde sig tilsidst til Latter for hele Byen ved overalt at luske angerfuld i Hælene paa hende. Han ydmygede sig paa enhver Vis i det Haab, at hun endelig skulde bønhøre ham.

Saa en Dag fik man at vide, at Trine nu havde lovet sig hen. Den lykkelige var en halvgammel Enkemand fra Overdrevet, der var fjernt ude beslægtet med Mariane og undertiden havde hjulpet hende med en Skilling eller et Stykke Flæsk, naar det kneb haardest for hende. Han havde et Par halvvoksne Børn af sit første Ægteskab og sad lidt fortrykt paa et Boelsted med en Hest og et Par magre Køer. Det var en lavstammet, lidt hjulbenet Person, en af de gammeldags Slidere, der aldrig undte sig Hvile, næppe nok Føden, og som dog altid gik og smaasmilte velfornøjet med sig selv og hele Verden.

Ved Juletid stod Brylluppet, og Trine levede siden fredelig ude paa Ødemarken og fik i sit Ægteskab endnu fire Børn.

Regelmæssig hver Majdag mødte hendes Mand hos Ellen Pers for at opkræve Hans' Underholdningsbidrag til Trines ældste Søn. Den lille Mand var ved denne Lejlighed altid i sine Kisteklæder; og skønt Modtagelsen langt fra var festlig, satte han sig smilende til Borgeleje i

Ellens Stue og kunde aldrig blive færdig med at fortælle om, hvor dejligt Drengen trivedes, og hvilken Velsignelse det var med »disseher Skillinger«, der kom ham saa inderlig godt tilpas netop i den magre Foraarstid.

Men Hans ærgrede sig derover, saa han tilsidst, efter at Moderen var død, i Stilhed solgte Huset og forlod Landet.

EN FISKERREDE

Der laa et lille fattigt Fiskerleje — otte, ti smaa sorte Træhytter — yderst ude ved det aabne Hav. Halvt nedgravet i Sandet og med Gavlene opad hinanden krøb den lave Husrække sammen som en Larve bag den høje, nøgne Klit, hvorover den vrede Brænding kastede sin Fraade.

Paa stille Sommerdage, naar Solen smeltede Tjæren ud af Bjælkevæggene og gennemglødede Sandet, saa det brændte under Fodsaalen, kunde det lille Leje dog folde sig ud i sin Ensomhed og ligesom en Sommerfugl, der gennembyder sin Puppe, kaste et kortvarigt, sydlandsk broget Liv udover det triste Øde. Oppe paa Klitterne rejste sig Rækker af høje Stejler med flagrende Fiskegarn; Skarer af halvnøgne Børn larmede ude paa Forstranden, og hist og her saaes solbrunede Kvinder i røde Skørter, der sad paa Hug omkring et Baal i Sandet og kogte Beg.

Men under den første Jævnøgnsstorm, naar Himlen laa lavt nedover de øde Sandhøje, naar de store, hvide Maager trykkede sig sammen i den rullende Havstok, og Klitterne røg som en flygende Sne, — da krøb det lille Leje atter ind bag sin Klit; Lemme og Luger lukkedes, og Dørene stængtes; da vilde end ikke Røgen ud af Lyrerne i de sortbrændte Rygninger men trykkede sig lavt og ligesom angstfuld ned over Tagene. Og Døgn efter Døgn laa den lille Fiskerkoloni hen som i en lang Søvn, mens Sand og store Skumflager hvirvlede hen over den.

Men da kunde det i mørke Nætter hælde, at der gennem Larmen fra Havet, som dundrede mod Klitten, hørtes Lyden af en Dør, der besværligt pressedes op og straks igen huggedes i af Stormen. En Mand kravlede op ad Sandskraaning, lagde sig paa Maven deroppe og gav sig til at lytte med Haanden bag Øret. Efter en Stunds Forløb kom en anden Mand og lagde sig hos. En søvnig Samtale — afbrudt af timelange Pavser — førtes imellem dem.

Men pludselig rejste de sig begge og løb hastig ned til Husene, bankede paa en Dør hist, en Luge her, og raabte overalt det samme, korte Ord.

Brede Mænd med skæggede Ansigter dukke-

de efterhaanden frem i Mørket. I tykke, stive Kofter bevægede de sig imellem hinanden uden at tale, puslede med Reb, Stiger og Baadshager, indtil de omsider samledes omkring en lille Hornlygte og i sluttet Skare drog østpaa, bag om Klitterne.

Hist og her bag en halvaaben Dør saaes Overkroppen af et næsten nøgent Fruentimmer med Haaret uredt ned over Skuldrene. Men da Mændene var forsvundne, lukkedes Dørene, . . . og atter hørtes intet uden Havets hule, uafladelige Dundren.

Men i Øst, oppe paa Klitrækken, blussede lidt efter en Flamme op imod den sorte Himmel, . . . en Begfakkel, hvorfra mørkerøde Gnistere fløj ind over Landet.

En Time eller to gik.

Da lyder pludselig et mangestemmigt Skrig ude fra Havet. I det samme slukkes Faklen. Alt er Mørke.

Men ude over Brændingen er det, som om Stormen har rejst sig i sin vildeste Styrke. Der lyder som Vingeslag af en Kæmpefugl i Vaande. Liner sprænges; der trampes paa et Dæk, og Lyden af en stor Kommandostemme drukner i en forvirret Raaben af mange Munde og en Kvindes høje, skærende Angstskrig.

Inde under Klitten, ud mod Havet, sidder de

smaa brede Mænd i Kres omkring Lygten, der kaster et rødt Skær hen over Sandet og op i de skæggede Ansigter. Rolig ventende sidder de med Hænderne omkring de optrukne Knæ eller med Hovedet i Haanden, som om de sov.

Ingen af dem taler. Af og til, naar Kvindens Jammerskrig derude og den enstonige Hylen af Matroserne, som klamres og bides i Rigningen, lyder altfor hjærteskærende, ser de lidt sky paa hinanden og forsøger at smile; og en gammel Fyr, der sidder yderst i Rækken, vender sig stjaalent bort og mumler noget over en Rosenkrans, som han har listet frem af sin Kofte.

Da er det med eet, som om Havet sitrende løfter sig i Vælde. En Række dumpe Brag lyder ind over Land som Skud af fjerne Kanoner. Derpaa bliver alt stille. Ikke et Skrig.

Men efterhaanden fyldes det sydende Vand mellem Klitten og Brændingen af splintret Skibsgods, der males rundt mellem hinanden som i en kogende Kedel. Noget kastes helt op paa Forstranden, andet skylles tilbage med Bølgen eller knuses paa Stedet. En stor Mastestump med indfiltret Linegoods slynges paa Land, og et kort Raab undslipper en Skibbruden, der har klamret sig til den.

Han er frelst.

Men øjeblikkelig er en Kniv i Siden paa ham, og han vælter bagover. Mændene omringer ham, og Lygten sættes op for hans Ansigt, idet dette synker tilbage mod Sandet med et sidste, mat forundret Blik.

»Det er Vin!« mumler Manden med Lygten efter at have betragtet den døendes mørke Haar og olivenfarvede Hud.

De andre nikker samstemmende.

En hjulbenet Mandsling bøjer sig ned og føler henover den fremmedes Klæder og besigtiger et Par Ringe, der glimter i hans Øre. Hvorpaa han for en Sikkerheds Skyld stikker ham endnu et dybt, dampende Saar i Siden, inden han forlader ham og vralter ned mod Havstokken.

Her er de andre allerede ifærd med ved Hjælp af Baadshager og Rebslynger at redde ind fra Brændingen. Mens Morgenen langsomt melder sig derude i den graakolde Taage over Havet, hales Vintønder og splintrede Planker iland, efterhaanden som Bølgerne skyller dem op. Ligene trækkes ind og plyndres. Kister og Kasser med spraglede Silketøjer brækkes op og undersøges.

Imidlertid kommer Kvinderne ud fra Lejet med varmt Øl i store Trækander, der gaar rundt mellem Mændene. Rystende i Morgen-

kulden staar de i Klynge oppe paa Klitranden og stirrer med et grisk Glimt i Øjet nedover de opdyngede Herligheder.

Op ad Formiddagen, naar der ikke er mere at redde, og de nøgne Lig er bleven samvittighedsfuldt begravede under Klitten, trilles Tønderne under megen Lystighed ind i Hytterne; de store Trækander sættes paa Bordene, Mændene og de silkesmykkede Kvinder bænker sig omkring dem, — og Døgn efter Døgn tumler det lille Leje sig i en sanseløs Rus med Synge og Larmen i de lange, mørke Nætter, mens Sand og hvide Skumflager hvirvler hen over det.

*

*

*

Men alt dette ligger nu langt, langt tilbage i Tiden. Den lille Fiskerbys Saga er nutildags halvvejs forglemt deroppe i det tavse Øde, hvor Hav og Sand, Aar efter Aar, har slettet ud og jævnet til og begravet alt.

Paa smukke Sommeraftener, naar Solen synker ned i blodrøde Skyer og gennemgløder Havet, kan det vel en og anden Gang hænde, at en samvittighedsfuld Familjefader, der er paa Lystrejse i den naturskønne Egn, betagen af Synet lader standse udfor et halvt udskyllet Vrag i Strandkanten og for sine lyttende

Børn opruller Billeder af hine Tiders blodige Optrin og natlige Rædsler.

Men han forsømmer da heller aldrig at minde om, hvor langt Menneskeheden er naaet frem siden da; hvorledes Civilisationen ogsaa paa dette Omraade har gjort sit store, menneskekærlige Arbejde. Og idet han samvittighedsfuldt udvikler dette for dem, peger han med Stolt-hed paa Redningsbaadens grundmurede Hus, der kigger frem bag Klitterne, eller han viser ud mod Øst paa den smalle, flade Odde, der skyder sig ud i Havet, og hvor det høje Fyr-taarn knejser mod Himlen som Landets sidste, vældige Milepæl.

Ogsaa Klitterne trindt omkring er i Tidens Løb bleven draget ind under Civilisationen og omsigtsfuldt beplantet med lange, snorlige Rader af Klittag og Marehalm, der skal beskytte mod Sandflugten. Inde imellem dem ligger nu lyngbrune Hedeflader og fredelige Moser, der damper i de tavse Sommernætter.

Selve Lejet har i Aarhundredernes Løb bevaret sin ejendommelige Ormeform; men det er nu en stor Fiskerby med Kirke og Præst, med Købmænd og Gæstgivergaard og en Mængde smaa Huse, hvis teglhængte Tage skinner dobbelt røde mellem de hvidgrønne Sandhøje.

Paa stille Sommerdage, naar Solen smelter

Tjæren af de enkelte gamle Træhytter, der endnu er tilbage, og gløder Sandet, saa det brænder under Fodsaalen, folder Byen sig ud i sin Ensomhed ligesom i de gamle Dage, — breder sig ud over Klitterne med sorte Stænger for Næt og tørrede Fisk, med larmende Skarer af barbenede Børn paa Forstranden og Klynger af stærke, solbrunede Kvinder i røde Skørter, der sidder paa Hug i Sandet ved en dampende Gryde og skræller Kartoffler.

Langs Stranden sidder Malere i Nakken paa hinanden under store gule Paraplyer som Tudser under Paddehatte; Digtere sværmer om med langt Haar og Notebog, og overalt i Byen sees Flokke af fremmede, der ivrig besigtiger den mærkværdige By og dens interessante Naturbefolkning.

— — Op ad Formiddagen blev Heden for Alvor trykkende. Der rørte sig ikke en Vind. Over Havet og Byen sænkede sig en Dis af tung Varme, der slog alt til Jorden.

Rundt om ved Husene laa Ænder, Svin og Børn og snorksov med Ansigtet mod det glohede Sand. Tunge og søvnige, med bare Ben og ophægtede Kjoleliv, gik Kvinderne ud og ind gennem Dørene og kastede vrantne Blikke hen imod en lille Dør i et lillebitte Hus, hvor

en ung Turist med Myggeslør om Hatten stod og gantedes med et Par lattermilde Fiskerpiger.

Disse glade Pigers Latter var snart den eneste Lyd, der hørtes over Byen.

Endog de barbenede Smaapiger, der den hele Formiddag havde løbet om med opløftede Skørter og pjasket langs Strandkanten, var bleven trætte og havde sat sig hen i Skyggen under nogle optrukne Baade, hvor de sad med Hænderne i Skødet og saae paa de smaa, pibende Strandterner, der strøg henover Vandfladen og dykkede efter Fisk.

En ældre Herre med høj, graa Hat bag i Nakken, Støvfrakke og en vældig Rejsekikkert hængende foran Maven traadte ud paa Gæstgivergaardens Trappe og indsnuste med en vellystfuld Grimace den »højest interessante« Strandluft, der rigtignok efterhaanden havde faaet en noget lummer Tilsætning af Møddingeuddunstninger og Stank af halvraadne Fisk.

Oppe paa Klitranden sad Fiskerne med deres smaa Piber i Munden og bødede Garn. Enkelte havde allerede ladet Hagen synke ned paa Brystet og sov; de fleste sad og smaanikkede og kastede af og til et sløvt Blik ud over Havet — dette store, tomme, mælkeblaa Hav, der laa der saa blankt og stille, saa haabløst øde, at man kunde have troet det dødt, dersom man

ikke havde hørt dets tunge, taktfaste Pulsslag inde under Stranden.

Derude i Nordvest gik en stor Damper med en tyk, ulden Røg i en milelang Stribe efter sig.

Det var «*Two brothers*», en engelsk Fragtdamper, der skulde østen om Odden for at komme sydefter over Kattegat til en af Østersøhavnene.

Ombord var der stille. Man havde netop foretaget en Pejling og følte sig tryk for Kysten.

Rundt om i Forrummet, hvor der var mest Skygge, laa Matroserne — et irsk, tysk og svensk Skrabsammen — i røde og tærnede Uldskjorter og sov med Næsen i Dækket. Kaptajnen havde selv Vagten. Han sad inde i sit lille hyggelige Indelukke oppe paa Kommandobroen, hvorfra han i al Magelighed kunde iagttage Skibets Gang og betragte den solbeskinnede Kyst, de sejlede forbi.

Han var en lille korthalset Englænder, stoppet med Bøf og Porter, og saa rød og skinnende som en Kobberkedel. De mælkehvide Øjne, der stod ganske stive i Hovedet, udtrykte en dødlignende Sløvhed. Der rørte sig ikke en Trækning i hans Ansigt, mens han sad der og røg sødtlugtende Shag efter den anden Lunch.

Men han var ikke alene. Op ad ham, halvt

paa hans Skød, sad en ung, slank Kvinde og flettede med hvide, vævre Fingre i hans grove Skæg. Ingen af dem talte. Undertiden, naar hun kom til at hoste af den skarpe Damp, som han ganske ugenert pulsede ned over hende, ruskede hun ham spøgende i hans laadne Ørelap. Men ved den mindste utaalmelige Knurren fra den tykke Kødvom, slap hun Øret med en pudsig Forskrækkelse og lagde sig krum som en Kat ind til ham med en indsmigrende Spinden.

Dette var *little Mary*.

Saaledes kaldte hun sig selv herinde i Fortrolighed. Kaptajn Charles — naar han overhovedet nedlod sig til at tale — kaldte hende slet og ret: Mary.

Ude mellem Folkene — hvor hun iøvrig kun sjælden viste sig — eller af Kok og Stewart tiltaltes hun blot med et høfligt »Miss«. Og naar hun om Eftermiddagen gik sin daglige Tur op og ned ad Agterdækket — rolig, rank og engelsk korrekt — med Hænderne i Lommerne paa sin tæt tilknappede Jaket, bøjede baade Styrmand og Matroser høfligt af for hende uden med en Mine at give tilkende, at de meget vel vidste, hvorledes det forholdt sig med hende.

De havde faaet hende ombord for mere end to Maaneder siden i Liverpool, og Kaptajn

Charles havde adskillige Gange slaaet Knoen i Bordet for hende og svoret, at nu vilde han sætte hende af i den første engelske Havn, de løb ind i, og sende hende tilbage til de Elen-dighedens Huler, hvor hun hørte hjemme. Men de sidste Ugers lune Sommervinde og heldige Farter havde gjort ham blød som en Vante. Bestandig havde der været noget bønfoldende i hendes Blik, som han ikke kunde modstaa, og hendes lille Haand havde lagt sig saa blødt om hans Nakke, at han regelmæssigt havde taget Ordet i sig igen og undertiden fornummet noget som et Hjærte røre sig i Fedtet under Vesten. Mary var kun sytten Aar.

Han sad netop nu, mæt og ubevægelig efter Frokosten, og henfaldt i mærkelige Drømmerier. Han tænkte paa, om han skulde beholde hende Resten af Sommeren . . . maaske Vinteren med . . . maaske ligefrem tilsidst gifte sig med Pigebarnet. Han var bleven saa vant til at have hende omkring sig, at han ligefrem daarligt kunde tænke sig at være hende foruden. Naturligvis vilde hans Kammerater grine ham ud, dersom han gik hen og giftede hende, og hjemme i Grangemouth vilde de jo lave en fæl Opstandelse. Men han kunde jo lade dem grine. Saa længe han var paa Søen, mærkede han det i hvert Fald ikke. Og forresten, — hvad

Marys Fortid angik, saa undskyldtes hun dog virkelig meget af det Hjem, hun var kommen fra. Hendes Fader var en Drivert, der mere end een Gang i Drukkenskab havde slaaet hende halvt fordærvet, og Moderen var en gammel Tøjte, der selv havde lært hende Professionen. Desuden var Mary jo ikke stort andet end et Barn og vidste knap, hvad det var for en Slags Levevej, hun var slaaet ind paa. — —

Som han nu sad i saadanne Tanker, og mens Mary laa med Hovedet paa hans brede Bryst og morede sig med at lade sig vugge op og ned af hans Aandedræt, gav det et Par lette Stød i Skibet, der faa Øjeblikke efter standsede, mens Stempelslagene nede fra Maskinrummet pludselig tog en rasende Fart.

Kaptajn Charles' tunge Krop havde i et Nu væltet Mary tilside; med en dundrende Ed foer han ud af Døren, slog »Stop« til Maskinen og strakte sig ud over Kommandobroens Rækværk. Jo — ganske rigtigt! Skibet stod. Under det klare, glasgrønne Vand blinkede Smaasten og Muslingeskaller frem af den riflede Sandbund, som de ganske blødt var gaaet ind i.

Hans Ansigt, der et Øjeblik havde mistet al sin Farve, blev ganske blodrødt; men da han havde set henad Skibssiden og ment at have Vished for, at der ingen Skade var sket, ud-

slyngede han roligt et »*All right*« ud over Dækket, hvor Mandskabet fra alle Kanter var kommen paa Benene og hældte sig over Rælingen.

»Halv Kraft — bak! — halv Kraft!« kommanderede han derpaa ned til Maskinen. Og idet nu denne igen begyndte at arbejde, gik han et Par Gange hastigt frem og tilbage paa Broen og tog et Par vældige Drag af Shagpiben for helt at komme sig af Forskrækkelsen.

Men Skibet flyttede sig ikke. End ikke, da han havde kommanderet: »Fuld Kraft — bak!« rørte det sig af Pletten. Hvor meget Maskinen end pustede og hvæsedede, og hvor sort og vredladen Røgen buldrede ud af Skorstenen, — det tunge Skib laa lige urokkeligt, stønnede blot saa smaat under Anstrengelserne med en klirrende Lyd af Jærn.

Imidlertid var Ulykken bleven bemærket inde paa Stranden af nogle Fiskere, der stod med store Søstøvler midt i Havstokken og trak Vaad — for en Maler. Ihast blev der skikket Bud ind til den indslumrede By for at vække Folk op af Middagssøvnen.

Og nu blev der Liv. Først een for een, siden flokkevis, kom Mændene luntende gennem Klitterne med Latteren klukkende i Maven, og alle de højeste Klittoppe i Nærheden af Byen befolkedes efterhaanden af Kvinder og Børn, der

stod med Hænderne skyggende over Øjnene og stirrede mod Nord. Fra alle Kanter færdedes Folk ilsomt over Heden, raabende og pegende til hinanden i Frastand. Strandingskommissæren og Politifuldmægtigen kom agende tilsammen i en Holstenskvogn, og alle de fremmede Tilrejsende — baade Damer og Herrer — havde over Hals og Hoved forladt Gæstgivergaardens Frokostbord for at styrte ud imod »Strandingsstedet«: Manden med den graa Cylinder forud for dem alle, storkende afsted paa sine lange Ben med Servietten i Forvirringen stukket halvt ned i Baglommen.

Inde i Byen var alt i urolig, febrilsk Bevægelse. Man flokkedes udenfor Gadedørene, spurgte og gav Forklaring. Først da det var bleven uomtvistelig godtgjort, at Skibet sad fast — solidt, paalideligt fast — hævedes Beklemmelsen og slog ud i en løssluppen Munterhed, der smittede selv Børnene, saa de gav sig til at løbe hurraraabende gennem Gaden. Købmanden hoppede smilende op paa sin Kontorstol og gav Ordre til at hisse det store Brændevinsanker op fra Kælderen. Folk kiggede ind til Naboer og Bekendte, og overalt lugtede der af Kaffe. Om det saa var gamle Folk og Krøblinge, der næppe kunde gaa, saa rokkede de op paa den nærmeste Klit for at godte sig over

Synet af det store dampende Søuhyre, der laa derude og sled og stønnede for at komme los.

. . . Udfor Strandingsstedet var den brede Forstrand efterhaanden bleven sort af Mennesker; og ude omkring Damperen — der sad paa tredje Revle flere hundrede Favne fra Land — laa en Skare af Baade med Fiskere af det saakaldte Bjærningslag, der prajede Kaptajnen, hver Gang han viste sig paa Kommandobroen.

Kaptajn Charles lod imidlertid, som om han hverken saae eller hørte dem. Han havde gennem sin Styrmand nedlagt Forbud mod, at nogen fremmed betraadte Skibet, og i det hele halsstarrigt afslaaet ethvert Tilbud om Hjælp. Han havde sat sin egen Storbaad i Vandet og ladet nogle Mand ro to Ankere agterud med stærke Kættinger, der var fastgjorte til Spilbommen; Maskinmesteren havde faaet Ordre til at sætte Dampen op »lige til den røde Streg« — for los skulde de.

Under alt dette gik han op og ned ad Kommandobroen med Hænderne i Pjækkertlommerne, eller han sad inde i Indelukket og drak ublandet Whisky af et Ølglas. Marys runde Katteøjne fulgte frygtsomt enhver af hans Bevægelser og Minespillet i hans røde Ansigt. Hun havde et Par Gange prøvet paa at nærme

sig ham, men han havde heftig skubbet hende fra sig med en Knurren.

De to Ankere var omsider bleven kastede, Maskinen begyndte igen at arbejde, Dampspillet hvæsedde, Kættingerne strammedes . . . men Skibet flyttede sig ikke en Tomme . . . sank blot endnu lidt dybere ned i Sandet efter hvert frugtesløst Forsøg.

Der var imidlertid stadig kommen flere Folk paa Stranden og flere Baade i Vandet. Helt ude fra Odden og fra et Naboleje i Syd kom Fiskere trækkende med deres Joller langs Kysten. Det var tilsidst en hel Flaade af smaa Fartøjer, der trængte sig om det strandede Skib og skubbede og hagede sig frem mellem hinanden under Mandskabets højrøstede Munterhed. Særligt var man optaget af at gætte paa Ladningen, idet man haabede, at det var en saadan, der kunde skrue Bjærgningslønnen ordentlig i Vejret, f. Eks. Bomuld eller Jærn. Kul var det næppe, siden der ikke straks var gjort Anstalter til at losse.

Noget borte fra de andre laa en seksaarers Baad med Strandingskommissæren. Han var en anselig, sværlemmet Mand, der anstrengte sig for at betragte den hele Scene med overlegen Ligegyldighed. I Virkeligheden var dog ingen mere interesseret i Skibets og Ladnin-

gens Værdi end han, idet han havde et retmæssigt Krav paa for sin blotte Nærværelse at erholde en halv Procent af Bjærgningslønnen.

Toldassistenten — en fed Mand med Guldbriller — nærmede sig i en anden Baad og hilste.

»Hvad mener De, Hr. Konsul!« sagde han og lo inde i et ildrødt Skæg, der formeligt luede i Solen. »At rende ind ved højlys Dag . . . i et saadant Vejr! Det kan man da, ved Gud, kalde en Foræring!«

Strandingskommissæren gjorde en Skulderbevægelse, der kunde udlægges efter Behag.

»Det er nok Jærn, siges der,« vedblev Toldassistenten.

»Aa, Gud veed,« svarede den anden med næsten præstelig Højtidelighed og saae ud for sig. »Han ligner en Kulslæber. Det er en Engelskmand.«

Toldassistenten lo igen.

»En Engelskmand, ja! Og sejt og stædig som en engelsk Bøf! . . . Kan De begribe, Konsul, at han endnu kan bilde sig ind at slippe ud?«

»Aa jo. Maaske vil det virkelig lykkes ham,« svarede Kommissæren med et skuffende Udtryk af kristelig Medfølelse. Kun lige i Mundvigene sporedes et Muskelspil, der røbede hans Sjæls Spænding.

»Undskyld mig, mine Herrer! Er det sandt, hvad der andetsteds er mig berettet, at der er telegraferet efter Bjærgningsdamper?»

Det var Manden med den graa Cylinder. Han havde lejet en Baad med fire interessante gamle Fiskere og sad — skælvende af Sindsbevægelse — ude i Agterstavnen med den udtrukne Kikkert i Haanden.

»Mon det virkelig skulde være Tilfældet?» vedblev han, da der ikke straks blev svaret. »Der blev sagt, at den efter sikkert Forlydende er i Vente.«

»Ja, vi har den vist om et Øjeblik,« svarede Konsulen og saae ud imod Øst.

Der — drejende søndenfra omkring Odden — kom ogsaa kort efter en lille Damper tilsyne. Konsulen gav i det samme sine Folk et Vink, Aarerne kom i Vandet, og efter nogle Minutters Forløb lagde Baaden til ved Siden af det strandede Skib.

Til Styrmanden, som straks viste sig, opgav han, hvem han var, og spurgte, om der forlangtes Hjælp. Kaptajn Charles, der inde fra Lukaf'et paa Kommandobroen havde set den lille Damper stoppe op og lægge sig for Anker et Par Kabellængder borte, lod svare Nej.

»Nej!« gentog han med sammenbidte Tænder og slog Næven i Bordet, da Styrmanden

nølede med at bringe Svaret. Han sad med en Whiskydunk foran sig og havde tømt det tredje Glas.

Konsulen stødte fraborde og roede sporenstregs til Land.

Der gik et Par Timer.

Inde paa Strandbredden blev Menneskemængden stadig forøget, idet nu ogsaa Konerne indfandt sig og bragte Mad og Drikke til Mændene. Man lejrede sig omkring i Sandet; Brændevinsflaskerne gik rundt. Man klinkede og morede sig som ved en Folkefest.

Henimod Solnedgangstid krusedes Havfladen pludselig, og de Baade, der endnu laa derude omkring Skibet, begyndte at vippe. Der var stadig ingen Skyer paa Himlen; men Solen var bleven saa underlig mat, og yderst ude i Horisonten højnede Havet sig.

Der gik ikke et Kvarter, før Søen blev saa høj, at Baadene maatte søge Land. Ved at stemme Skuldrene mod Rælingen fik man dem skudt op paa Stranden, og Kvinderne søgte efterhaanden Læ under de brede Forstavne.

Nu var Himlen ogsaa ganske overskyet, og Vinden steg i Styrke, saa det saa helt betænkeligt ud for Skibet. Det laa midt i den yderste Brænding, med Bredsiden til Søen, der allerede brød stærkt over det. Man kunde fra Stranden

tydeligt se, hvorledes det ene Skumsprøjt efter det andet slog henover Lønningen.

Folk, der var forsynede med Kikkerter, bemærkede pludselig en stor Travlhed ombord. Folkene løb frem og tilbage paa Dækket; en Baad blev sat i Vandet, og man hørte en Ankerkætting ruse ud. Det var tydeligt, at der skulde foretages et sidste, afgørende Forsøg. Mægtige Røgmasser med Bunker af store Gni-ster væltede ud under den mørke Himmel, og Skruen begyndte at arbejde agter.

Det saae inde fra Land helt uhyggeligt ud. Nogle af Kvinderne begyndte at klage sig. Ellers var der ganske stille paa Stranden nu. Ude i Nordvest gik Solen blodrød ned bag store, opadskydende Skymasser.

Saa standsede igen Maskinen derude. Og efter endnu en lang Tøven, hvorunder alle paa Stranden havde rejst sig, saae man gennem det fremvældende Mørke Nødflaget langsomt blive hejst. Samtidigt lød der et hæst, svagt og langtrukket Signal fra Dampfløjten.

»Nu græder han«, sagde man og lo.

Distriktets otteaarers Redningsbaad, som imidlertid var bragt tilveje, blev skudt ud i Søen med Strandingskommissæren og Herredsfogdens Fuldmægtig, der skulde henholdsvis ordne og med Lovens Segl bekræfte Bjærgnings-

vilkaarene. Endnu en tredje Herre havde Plads i Baaden, en lille mager Mand i en graa Kavaj og med en sort Handske paa den venstre Haand, hvormed han holdt paa sin Hat. Det var Bjærgningsselskabets Agent, der var bleven sat i Land fra den lille Dampers straks efter dennes Ankomst og siden havde opholdt sig paa Stranden.

Blæsten var allerede vokset til en halv Storm; men med taktfaste Aareslag førte det veløvede Mandskab Baaden gennem Bølgerne, og efter en Snes Minutters Forløb blev de tre Herrer sat ombord. Styrmanden tog imod dem og førte dem ned under Dækket og ind i Officersmessen. Her sad Kaptajn Charles — stærkt drukken — bag et Bord, hvorover Svinglampen var tændt. Fra den store Blikskærms hvidmalede Inderside kastedes Lyset ned over den polerede Mahogniplade; det øvrige Rum laa i grønligt Halvmørke.

Han modtog de Fremmede uden Hilsen og spurgte kort og godt, »hvad det kostede«.

Bjærgningsselskabets Agent bad om at maatte gøre sig bekendt med Skibspapirerne. Da disse var bragt ham, og han derigennem havde erkyndiget sig om Ladningens Værdi, Skibets Alder, Assurancesummerne etc., svarede han:

»Seks tusind Pund.«

Det gav et Ryk i Kaptajn Charles; det var, som om han med eet blev ædru. Saa gled der et ejendommeligt, stolt Afmagtssmil over hans blaa-hvide Læber.

»Naa saaledes —« sagde han blot, halvt for sig selv.

Der blev nogle Øjeblikkes Tavshed. Lige bag Kaptajns Ryg slog Havet uafsladeligt ind mod Skibssiden, og Slagene drønedes saa hult og uhyggeligt derinde i det trange Rum, at den unge Politifuldmægtig, der endnu var ny i Bestillingen, blev mere og mere bleg og idelig saae mod Udgangen. Ovenover paa Dækket mudrede det med tunge Søstøvler.

»Fire tusind Pund,« sagde endelig Kaptajn Charles.

Agenten gjorde en beklagende Skuldertrækning.

»Umuligt!«

Strandingskommissæren, hvis Hværv det var at staa Kaptajnen bi og værges Rederiets og Assuranceselskabernes Interesser, traadte nu til for at lægge sig mæglende imellem. Men da han vidste, at Bjærgningsselskabet af Princip aldrig slog af paa et en Gang gjort Tilbud, og da det desuden var i hans egen Interesse at holde Bjærgningssummen saa høj som mulig, vendte han sig hurtigt udelukkende mod Kap-

tajnen, idet han med mange deltagende Ord paa taaleligt engelsk søgte at gøre ham indlysende, at der paa Grund af Skibets stadig vanskeligere Stilling næppe var andet at gøre, end at modtage Tilbudet.

Agenten, der ganske bifaldt denne Udtalelse, skulde for sit Vedkommende yderligere tilføje den Bemærkning, at dersom der ikke inden en Time var tilvejebragt en Overenskomst, vilde Bjærgningsdamperen se sig nødsaget til at lette, da den under de forhaandenværende Omstændigheder ikke turde opholde sig her under Kysten Natten over. Endvidere maatte han meddele, at han ikke længere end i ti Minutter betragtede sig som bunden ved det gjorte, særdeles favorable Tilbud.

Kaptajn Charles forholdt sig stadig tavs. Han havde lagt begge sine korte, tykke Arme op paa Bordet og saae fra den ene til den anden af de to Herrer med langsomme, forstaaende Nik. Efter Agentens sidste Ord dirrede hans blege Læber et Øjeblik. Saa vendte han sig om mod Styrmanden, der havde overværet Forhandlingen som hans Vidne, og bad om Skrivemateriale.

To Timer senere var »Two brothers« slæbt af Grunden og befundet sejldygtig. I den mør-

ke, stormfulde Aften, mens der skinnede Lys ud fra de mange Hytter i den lille Klitby, hvor man allerede var begyndt at gøre sig tilgode for den Tredjepart af Bjærgningslønnen, der var Fiskernes lovlige Part, og hvor Købmændenes Boder og Gæstgivergaardens Skænkestuer var stuvende fulde af højrøstede Folk, dampede det fremmede Skib ensomt østen om Odden og videre ud over Havet.

Styrmanden havde Vagten. Kaptajn Charles havde lukket sig inde i sin Kahyt sammen med en ny Dunk Whisky — men uden Mary. Det stakkels Barn sad paa Kanten af sin smalle Køje i sit eget lille Lukaf og stirrede frem for sig i Mørket med sine runde Katteøjne. Hun havde læst sin Skæbne i det rasende Blik, hvormed hendes Herre om Eftermiddagen havde stødt hende fra sig. Hendes Frihed var igen forbi! I den første Havn, Skibet nu kom til, vilde han gøre Alvor af at sende hende tilbage, — hjem igen til Elendigheden, Sulten, Smudset, Faderens Stokkeslag og Moderens Forbandelser.

Eller — — —?

Havet er dybt. Havet er barmhjærtigt. — — Da »Two brothers« den næste Morgen sejlede Sundet ind, var Mary ikke længer ombord.

ANE-METTE

Den Vej, der fra Lillelunde By fører i Vest, bugter sig først paa en Strækning af næsten en Fjerdingsmil henover fladt Land med spredtliggende Gaarde og grønne Agre. Derpaa kravler den møjsommelig op ad en knudret og ufrugtbar Højderyg, der temmelig brat hæver sig fra Slettelandet. Først efter flere Svingninger naaer den Bakkedragets højeste og yderste Punkt, hvor en gammel Kampestenskirke ligger ensomt og frit med sin murindhegnede Kirkegaard.

Den ligger oppe paa den nøgne Pynt mellem Rævehuler og Lærkereder og synger daglig sine Morgen- og Aftensange med en klar Røst, der i stille Vejr kan høres inde i Byen. Ved højtidelige Lejligheder, f. Eks. hvergang en af de Lillelunde Folk gør sin sidste, langsommelige Kirkefærd op igennem Hulvejene, falder den ind med stærkere og malmfuldere Stemmer . . . en stor (til 4 Mark og 8 Skilling) for Bønder og

velhavende Haandværkere og en noget mere beskeden (å en Rigsort), til hvilken Husmænd og jordløse Indsiddere ager op til deres Fædre, . . . for nu slet ikke at tale om saadanne fattige Stympere, der ligesom ad en Bagvej listes over i Evigheden uden anden Musik end Præstens Amen og Grusets tre hule Bump paa det tynde Kistelaag.

Selve Kirkegaarden er nøgen og uhyggelig — opreven af Vestenvinden, der uhindret kaster sig ind over Gravene. Men rundt omkring Aasen breder Landet og Fjorden sig i milevid Forening for ens Øjne, og i Vest, hvor Brinken sænker sig stejlt og vildt — svæver Blikket ud over en stor, inddæmmet, nu ganske tilgroet Fjordvig opfyldt med høje Rør og Siv, over hvis bølgende Flade der i det sildige Efteraar lægger sig de vidunderligste Toner af Gult og Rødt og Orange, og hvorfra der navnlig ved Aftenstid, naar Solen gaar ned bag de blaanende Højder i Vest, stiger et næsten øredøvende Spektakel af Fugleskrig, et Virvar af pibende, snadrende, fløjtende og skræppende Stemmer, der som en Helvedes Koncert stiger herop i Højdernes paradisiske Fred.

En meget varm Sommerdag sad en midaldrende Kone udenfor Kirkegaardsporten under en Hyldebusk, i hvis tynde Skygge hun havde

søgt Ly for den bagende Sol. Hun var i Sørge-hætte og stort Sjal og støttede den noget lange, fremskudte Hage i Hulingen af en knoklet, af Arbejde mishandlet Haand, mens hun — hensunken i Tanker — stirrede ud over Fjorden.

Det var en Kone, der var vel kendt i Egnen, hvor hun almindeligvis gik under det besynderlige Navn: Niels Nilens Brud. Hvorfra hun stammede, hvem hun oprindelig var, og hvad hun egentlig hed, havde man næsten glemt. Thi baade sit Navn og sin Berømmelse skyldte hun udelukkende sin for fire Aar siden afdøde Mand, Niels Nilen, der — endda han blot var en fattig Fjordfisker — havde opnaaet en Navnkundighed, der endnu længe vilde bevare hans Livs Bedrifter mod Forglemmelse.

Til Forklaring heraf vil det være nødvendigt men ingenlunde tilstrækkeligt at oplyse, at Niels Nilen drak; thi denne Egenskab havde han tilfælles med omtrent enhver uberygtet Lillelunder over Konfirmationsalderen. Der maa i hvert Fald tilføjes, at Niels Nilen saa godt som udelukkende levede af Brændevin, ja at hans lille indskrumpede, af Spiritus ligesom forbrændte Legeme tilsidst næppe var modtageligt for almindelig menneskelig Føde, saa det var en sand Ynk at se, med hvilket Besvær han pinte blot den mindste Krumme Brød ned

gennem sit sammensnerpede Svælg. Kommer nu hertil, at han var et kvikt Hoved, i Besiddelse af en slagfærdig Tunge og et uopdrikkeligt Galgenhumor, og at han endnu efter sin Død fejrede en smuk Triumf, idet Distriktslægen yderst forsigtig udskar hans lillebitte, sejge Gummibold af en Mave, hvilken derpaa som en kostelig Skat anbragtes i en Glaskrukke med Spiritus og senere nød den Ære at blive fremvist ved en stor Lægeforsamling i København, hvor den vakte almindelig Beundring, . . . saa kan det umuligt længer forbavse, at han af Lillelunderne dyrkes som en Slags Sognehelgen, en stedlig Heros, hvis Bedrifter endnu samvittighedsfuldt opbevares til beundrende Ihukommelse.

Det var nu virkelig ogsaa imponerende, saadanne Masser af alskens brændbart Stof der daglig kunde løbe igennem ham. Og hvilket Geni han kunde udfolde for at komme i Besiddelse af dem, naar han gik omkring i Gaardene med Fisk, som andre havde fanget! Han havde blandt andet tilegnet sig en uimodstaaelig komisk Mine, med hvilken han »fløjtede« sig til den første Snaps, »hanegalede« sig til den anden, »græd« sig til den tredje o. s. v. For en halv Pægl hoppede han Gulvet rundt som en Skade, for en hel spiste han en Lus.

Folk sagde da ogsaa, at »det at give Niels Nilen fuld er lige saa godt som at komme paa Komædie«.

Men paa hans store Dage, naar Drikkelysten var rigtig oppe i ham, blev denne Vej ham alligevel for trang. Da flaaede han den sidste Las af sine Børn og plyndrede Huset derhjemme indtil Bundbræderne i Sengene. Saa-danne Dage saae man ham slingre rundt i Sognets Byer — enten med en gammel Stol, en Kaffekværn, en af Konens Særke, en Stegepande eller et Par Børnetræsko, hvilke Ting han med megen puds sig Snak og Gestikuleren falbød rundt omkring i Gaardene . . . altid til en og samme Pris af 9 Øre, for hvilken Sum Købmanden nemlig solgte Pæglen i sin Butik.

Naar han saa paa denne Maade havde drevet om — undertiden i flere Døgn — og næppe længer kunde støtte paa Benene eller se ud af Øjnene, samlede han sig sluttelig sammen med en Kraftanstrengelse, strøg sig med sin underlig lille, visne Haand hen under den store, knoppede og mørkerøde Næse, der sad som et uhyre Jordbær midt i det blaaviolette Ansigt, og sagde hikkende til den hujende Ungdom, der gerne fulgte ham gennem Byerne:

»Nu si'er jeg god Nat, Godtfolk! Nu gaar jeg hjem til min Brud!«

Det var dette stadig tilbagevendende Udbrud, der havde givet hans Kone det Navn, hun endnu bar i Folkemunde. Iøvrigt havde ikke mange den Gang nogen Tanke tilovers for den stakkels Moder, som sad ude paa Marken med fire Børn i en faldefærdig Hytte og kæmpede en stum Kamp for Livet. Hun var fremmed der paa Egnen, og i sin Ærekærlighed talte hun aldrig selv til nogen om, hvad hun led.

Men endnu sad der dybe Mærker af disse Aars forsmædelige Elendighed i hendes ejendommeligt langagtige, maskestive Ansigt, hvis Udtryk Sorg og Slid og Sult tidligt havde ældet og sløvet.

Hun sad nu under Hyldebusken i sin fattige Højtidsdragt, og ved Siden af hende sad hendes yngste Barn, en bleg lille Pige paa elleve Aar. Ogsaa hun var pyntet i sin bedste Stads. Paa Hovedet havde hun en altfor lille, gul Straahat med skotske Baand, paa Fødderne et Par altfor store, graa Tøjstøvler, der tydeligt havde tilhørt en eller anden gammel Dame med svære Knyster. Paa hendes Arm hang en Blomsterkrans.

Inde fra Kirkegaarden hørtes Mandsstemmer og Lyden af en Skovl. Den lille Pige lyttede spændt navnlig til denne sidste Lyd og henvendte nu og da sagte et Spørgsmaal til Moderen.

Men Moderen svarede ikke. Hun sad stadig med Haanden under Hagen hensunken i tunge Erindringer . . .

Hun tænkte paa hin mørke, stormfulde Novemberaften for over tyve Aar siden, da hendes Mand havde faaet sit første Deliriums-anfald og var bleven bragt hjem fra Kroen af fire Karle, der næppe kunde holde ham. Den Aften laa der i et Hjørne af den fattige Stue mellem Halm og Pjalter en lille tre-aars Pige med feberblanke Øjne og stred med Vejret. I Løbet af Natten, mens Moderen og nogle Naboer tumlede med det vanvittige Menneske, døde hun stille . . . ingen vidste bestemt naar, — ja ingen ænsede det rigtig i den almindelige Elendighed. Straks den næste Morgen blev det lille Lig bragt ud af Huset for ikke at være ivejen . . . og ingen tænkte mere derpaa. Først da Mandens værste Rasen var ovre, blev det den stakkels Moder rigtig klart, hvad der var sket. Men selv da — og mange Aar derefter — havde hun været saa fortumlet af Skam, og der havde i hendes bestandig dybere Nød aldrig været levnet hende et Øjeblikks Fred til ret at samle Tankerne om sit Tab og begræde det.

Siden havde hun vel undertiden søgt tilbage i sin Erindring for at kalde frem for sig et

Billede af sin Førstefødte. Bestandig følte hun, at hun havde noget at gøre godt overfor dette Barn, ved hvis Dødsseng der ikke var fældet en Taare, og som var kommen i Jorden uden Følge og uden Klokkringning; men hun kunde egentlig ingenting huske om det.

. . . Der lød en tør Hoste nede fra Bakkehældet. Barnet greb Moderen i Skørtet; og lidt efter fremdukkede en lille, hvidskægget Gamling med en Pilevaandskub over Nakken og en Stav i Haanden.

Paa gamle Folks Vis gik han og smaasnakkede med sig selv og saae hverken Moder eller Datter, før han befandt sig lige ud for dem. Men da standsede han ogsaa med et Forundringsraab og bøjede sig smilende frem over Stokken, som han ved sit Legemes Vægt trykkede dybt ned i Vejsandet.

»Ih, nej se dog! . . . Skal man træffe jer her, Elsebeth«.

Den gamle stirrede nysgerrig paa hende med et Par smaa, frittende Øjne.

»Der er da itte saadden . . . hændt no'et . . . hva'?«

»Næ,« svarede hun uden at forandre Stilling.

»Der er itte no'en af jeres, der saadden er gaaet hen og er død, hva'?«

»Næ«, svarede hun igen og tilføjede, da han blev ved at stirre paa hende: »Det er en bitte Pige af vores, der skal graves op i Dag«.

»Naa—aa! Saadan! . . . Ja, se det er jo en Sag for sig. . . . Saa er det kanske Anders Jensens den smaa Kjesten, der skal puttes ner der?«

»Ja. Vi har jo ingen Ret over Graven længer, si'er de«.

»Nej, det er tænkeligt, det . . . Men se, der har vi jo den bitte Lotte. Naa, Goddav, min Pige. Saa du er ogsaa med.«

»Ja, man fik jo ingen Fred for hende, før hun fik Lov at komme herud med vi andre«, svarede Moderen og tog om Barnets Haand, der havde listet sig op paa hendes Skød. »Hun vilde partout se sin bitte Søster, sa'e hun«.

»Ja, det var jo da saa rimmelig. Og her bliver nok ogsaa Stads at se paa idag, . . . jeg mener med Anders Jensens Kjesten. Det er jo en hel Omstændighed med at faa det bitte Pus i Jorden, efter hvad der siges. Ane Klokkers var indenom Døren hos vor Mor iafte, og hun fortalte, at de havde faaet Kokkemadam fra Staden. Mon det dog ogsaa kan ha' sin Rimmelighed?«

»Det kan'et kanske nok«.

»Ja sikker og vis er det, at baade Provsten

og Provstinden er buden til Gildes — og Doktoren med, kan jeg forstaa — for han har da hisset Flaget li'esom de andre. . . . Naa, Anders Jensen har jo Gaverne til'et. Men det er Pinedød itte alle, der kan gi'e deres Børn en saadden Begængelse«.

»Nej«, sagde Elsebeth og saae atter ud over Fjorden.

I det samme blev der kaldt paa hende inde fra Kirkegaarden. Den Gamle bød Farvel. Selv tog hun Barnet ved Haanden og gik ind imellem Gravene.

Hun gik hen til en øde Plads bagved Kirken, hvor to Mænd var beskæftiget med at grave en Grav, idet den ene af dem stod nede i Graven og kastede Gruset op til den anden, der atter skovlede det sammen i høje Bunker langsmed Siderne. Da hun naaede derhen, sad denne sidste paa Hug ved Randen af det næsten færdiggravede Hul og betragtede opmærksomt et stort brunt Dødningehoved, som Manden nede i Graven rakte op imod ham paa sit Skovlblad.

Denne — en brændevinsrød Lillelunder i Niels Nilens Lignelse — raabte helt fornærmet til Elsebeth:

»Hvad er det for noget Narreri? Du vil da

itte fortælle os, at det skal være hende her, . . . hun var jo kuns et bitte en«.

»Ja, hun var tre Aar«, svarede Elsebeth.

»Jamen, saa ligger hun jo slet itte her, og det hele er noget Vrævl og Sludder«.

»Jeg veed ikke . . . det har dog Ane Klokkers altid sagt«.

»Jamen, se dog her«, tog den anden Mand sagtmødigere tilorde efter forsigtig at have taget det kuglerunde Hoved paa sin Skovl og baaret det hen til hende. »Det er jo af et helt voksent Menneske . . . og bare et Par gamle Tandstumper sidder der . . . og sikken et Bagho'ede!«

»Stop!« udbrød pludselig Manden i Graven og rakte en Finger i Vejret. »Nu har jeg det! Det er Dælen raspe mig . . . hm! . . . Jeg mener, det er sgu ham, den Gamle fra Lyngegaarden«.

»Hvem er'et?« spurgte begge de andre.

»Kan du itte huske . . . Anders Mortens Svingerfar, ham den gamle La's med Træbenet, som kom paa Fattiggaarden og døde af de her Kopper. Han kom i Graven her før jeres Tøs og kom derned igen etter hende . . . det er li'esaa bestemt, for jeg var selv med til at kaste Graven. Vent nu barestens et Øjeblik, saa kommer hun«.

Og dermed spyttede Manden i Næven og tog fat paany. Grus og Sten og Kistestumper blev kastet op tilligemed brune, møre Knogler af et fuldvoksent Menneske.

Elsebeth stod rolig med sin lille Pige i Haanden og fulgte agtpaagivende — en Smule sky — Skovlens Bevægelser, mens Barnet hvert Øjeblik med frygtsom Nysgerrighed løftede sig paa Tæerne for at kigge ned i Graven.

»Hvad er dette her?« mumlede omsider Manden dernede og rakte et Stykke af et Halsbaand op, hvorpaa der sad en irret Knap.

Det gav et Ryk i Elsebeth.

»Ja, det er hendes,« sagde hun pludselig stærkt bevæget og tog tøvende Baandstumpen af hans Haand. »Nu husker jeg det. Hun fik det med sig i Kisten.«

Det var, som om Barnets Billede med eet blev levende for hende, . . . og nu kom der flere spinkle Knogler tilsyne mellem Kistestumperne i det opkastede Grus og tilsidst et lille Barnehoved, paa hvis Nakkeparti der endnu sad lidt Hud med en Lok rødligt Haar.

Elsebeth lagde sig hulkende paa Knæ ved Graven og samlede varsomt Stykke for Stykke af de smaa Ben op i sit Forklæde. Taarerne strømmede ned over hendes Kinder, og hun holdt krampagtig Forklædets Flige ind imod

sig som for endnu engang at trykke Barnet til sit Hjærte.

»Mo'er,« hviskede den lille Lotte, blaa paa Kinderne. »Er det Søster Ane-Mette?«

Moderen nikkede blot. Hun kunde ikke faa et Ord frem for Sindsbevægelse.

Kort efter pøb Kirkegaardsportens Hængsler. Ane Klokkers kom løbende med fire Karle, der bar Madkurv og Ølflasker.

»I maa skrubbe jer... nu kommer de!« raabte Klokkerkonen til Graverfolkene, idet hun aabnede ind til Taarnrummet, ... og lidt efter rungede det første Sæt Toner af den store Døds-klemten til fire Mark og otte Skilling ud over Dalen.

Dernede kom nu ganske rigtig Ligtoget dragende ud fra den flagsmykkede By ... Vogn paa Vogn i en uoverskuelig Række. Først selve den blomsterdækkede Kiste paa en nymalet Fjedervogn, derpaa Provstens Kalesche og Doktorens lille Ponykøretøj. Skridt for Skridt drog det lange Tog frem mellem de grønne Agre. Der gik henimod en Time, inden det naaede op til Kirken.

Imidlertid havde Elsebeth henne i et afsides Hjørne ved Kirkegaardsmuren gravet Jorden op under en Græstørv og der samlet alle Benene af den lille Ane-Mette. Derpaa havde hun

kastet Graven til og lagt Tørven over, og Lotte havde anbragt sin Krans ovenpaa. De var netop færdige hermed, da Følget strømmede ind gennem Porten.

Det var et stateligt Følge — og blev en statelig Jordefærd.

Den lille Degn vimsede omkring inde i Kirken som en Skade, hviskede og tiskede embedsivrig med Provsten, snoede sig med udtryksfuld Deltagelse om den sørgende Fader og den hulkende Moder og ledede endelig Salmesangen med et saa ødselt Forbrug af Stemmekraft, som om han var betalt for det . . . hvad han forøvrigt ogsaa var. Provsten holdt en Tale paa en stiv Klokke-time foran Kisten, og efter Jordpaakastelsen ude paa Kirkegaarden blev han ved at tælle helt op til hundrede under den »stille Bøn« bagved Hatten. Ja, om det saa var Kirkeklokkerne, saa slyngede de tilsidst deres Toner op imod Himmelen med en Vælde, som om de indtrængende vilde minde Vorherre om, at det var selve den rige Anders Jensens Barn, han nu havde taget i sin Varetægt.

Henne i Kirkegaardens Hjørne stod ubemærket Elsebeth med foldede Hænder og lyttede til disse stærke Klokker. Hun var saa let om

Hjærtet nu, følte sig som en, der havde betalt en gammel, tyngende Skyld. Og hun gik hjem med det trøstefulde Haab, at Vorherre nu ogsaa nok en Gang vilde tage godt imod hendes lille Ane-Mette.

IDYL

Naar Høst er vel tilende og Sommerens Fugle draget bort og Sæden ligger godt gemt i Stakke og Lader, kan det undertiden hænde, at Folk, bedst som de gaar omkring og har travlt med at berede sig paa Vinteren, overraskes af en Række festligt skinnende Solskinsdage. Der kommer en Grøde i Luften, saa Bonden ganske ængstelig skotter til sin nye Rug, der skyder i Vejret som paa en Foraarsdag. Spirer og spildte Korn, der for længst har trykket sig ned under Mulde og givet sig Vinteren i Vold, farer paa een Gang op i lange Straa og ser sig som i glad Forundring omkring fra Grøstekanter og Stubmarker. Skovene svulmer i broget Fylde, og hist og her i Bondens Haver begynder Frugttræerne at skyde nye Blomsterknopper.

Men pludselig en Nat farer der en frostkold Vind henover Landet; og Folk, der om Morgen kigger gennem Vinduet ud til deres

Blomsterbede, ser Træerne hænge med Bladene, — Festglansen er som blæst bort. Engene falmer; Rugmarken sygner hen. I tunge Oktobertaager ruller Vinteren langsomt frem over rustbrune og ræverøde Skove.

Bonden skutter sig og gaar ind i sin lune Stue, hvor hans Kone pusler om paa bløde, varme Filtsko og rydder op efter den urolige Sommer. De har deres paa det tørre. De kan trygt sætte sig til Hvile til den gudsvelsignet lange Vinterdvale, som ikke forstyrres men tværtimod yderligere forsødes af Tærskemaskinens fornøjelige Snurren og den hyggelige Lyd af Husmandens travle Plejl ovre paa Logulvet.

Dog, endnu eet uopfyldt Krav har Sommeren efterladt dem: det er det store Mikkelsgilde.

Den rige Mads Monsens Søn, den kønne Olav, stod en Eftermiddagstime inde bag Karlekammervinduet og strakte sine Lemmer efter Middagssøvnen, da Tjenestepigen Ane gik over Gaardspladsen og ind i Stalden til en yversyg Ko, der skulde malkes hver tredje Time. Han fik sin Pibe stoppet, tog sin Hue fra et Søm paa Dørstolpen og slentrede ud.

Ovre i Stalden kom han bag paa Ane, der havde sat Malkespanden fra sig for at binde sit ene Hosebaand. Han vilde liste sig hen og gribe hende om Benet; men i det samme vendte hun sig om, og da hun saa, hvem det var, lod hun hastig Kjolen falde og blev rød.

»Du blev da ikke skræmt, Ane?« sagde han skratleende og blev staaende i Døren.

»Næ,« svarede hun mut, greb Spanden og skrævede over den gødningsfyldte Grebning, stak derpaa sine Skørter ind mellem Knæene og satte sig ved en stor rød Ko, der langsomt vendte Hovedet om imod hende med et lidende Udtryk, idet hun begyndte at trække i Patterne.

Ane var en lille attenaarig Tyksak, som Karlene aldrig kunde lade være i Fred. Hun var en Husmandstøs nede fra »Aahusene« og saa saa forkuet og forpjusket ud, at alle mente uden Samvittighedsskrupler at kunne behandle hende saadan, som de helst vilde. Det var ikke til at tænke paa, at nogen af de unge Mandfolk kunde gaa hende forbi uden at nappe hende et af de Steder, hvor hun var fyldigst; og selv om denne Medfart endnu ikke havde haft slemme Følger for hende, saa havde den dog præget hendes Væsen og navnlig hendes Blik, der — sky og surmulende — vogtede paa alle de Mænds Hænder, der kom i hendes Nærhed.

Olav havde da ogsaa lige siden den Dag, hun fæstedes til Gaarden, betragtet hende som sin lovlige Ejendom, skønt han godt vidste, at hun var forlovet med en vis Mathias — et sølle Skrog, som lod sig benytte af Bønderne til al Slags Sjovearbejde som at tømme Latrinkulerne og oprense de mudrede Mosegrøfter.

Det var nu ellers ikke, fordi Ane var nogen Skønhed. Som hun sad der sammenbøjet under Koen med Hovedet indbundet i et gammelt Uldtørklæde, der var knyttet under Hagen i en uformelig Knude, lignede hun mere en Trolld end et Menneske. Olav havde da ogsaa længe betænkt sig paa, om han skulde have noget at gøre med hende; men nu havde han bestemt sig. I de sidste Dage havde han gjort de indledende Skridt.

Han havde stillet sig op lige ved Siden af hende med Ryggen lænet mod den syge Kos Bagpart, med begge Hænderne i Bukselommerne og Fødderne langt fremme. Piben dinglede frit ned fra Munden.

Der var sommerlig lunt derinde under det lave Loft, hvor tretten ophedede Køer stod og daskede sig over Ryggen med de klistrede Haler. En Os af friskdampende Gødningevand gennemstrømmede af og til det halvmørke Rum og blandede sig med den gennemtrængende Lugt af Gulerodstop og Roeblade.

De var ene i den store Længe; og ved hver nok saa lille Bevægelse, Olav gjorde, gik der et Ryk gennem Anes Legeme — helt ud i de tykke, røde Hænder — hvorved Koen atter vendte Hovedet i Baasen og saae paa hende med store, taalmodigt lidende Øjne.

Olav, som mærkede hendes Skyhed, kunde ikke lade være at trække paa Smilebaandet.

»Hun er nok blødmalkend',« sagde han saa med en Hentydning til Koen og uden at tage Piben af Munden.

»Ja.«

Han saae længe selvtilfreds smilende ned paa hende. Lyset fra et Staldvindue faldt i en bred Stribe henover hans gulkrøllede Haar, hvoraf en tyk Tot stak frem foran den tilbageskudte Hue.

Pludselig opdagede han, at Anes Overkrop rystede. Og da han skulde se nærmere til, gled et Par Taarer ned gennem Snavset fra hendes Kinder.

»Hvad Fanden! . . .« begyndte han og tog nu endelig Piben af Munden.

I det samme slap hun Yveret og kastede sit indbundne Hoved ned paa Armen. Lidt efter hørte han hende snøfte.

»Jeg tror, Gu' straf mig, du er gaaet fra Snøvsen, Ane. Hvad ska'r dig?»

»Du kan bare la' mig gaa« — mukkede hun nede i Forklædet. »Jeg har aldrig fornærmet nogen af jer. I skal bare la' mig gaa . . .«

»Herre Gud, bitte Ane — jeg har jo da ingen Fortræd gjort dig, veed jeg. Hvad er her at ta'e paa Veje for? Jeg vilde, mænte, bare ha'e spurgt dig, om vi ikke skulde ha'e en Dans sammen imorgen til Mikkelsgildet. Det er sgu da ikke noget at skabe sig for, sku' jeg tro. — Men nu kan det være lige meget. Vi kan jo ogsaa være li'e go'e Venner for det, tænker jeg.«

Han littede paa sig som for at gaa. Men Ane var pludselig bleven tavs og havde endog hævet Hovedet lidt op fra Armen for at høre bedre.

Men nu lød der Træskotrin ude i Gaarden.

Olav skridtede i Hast over Grebningen og listede bort gennem Bagdøren ud til Møddingen.

— — Det var Faderen, der endelig var kommen op af Middagssøvnen. Han blev staaende i en tankefuld Stilling med Hatten i Haanden paa det nederste Trin af Stuehusets temmelig høje Stentrappe og kløede sig bag det ene Øre med sin Pibespids. Rige Mads Monsen var en anselig Mand med et glat barberet Ansigt og svulmende røde Læber, der altid var ligesom fugtige af Fedt. Op over den lave Pande bu-

skede der sig et tæt, graat, smaakrøllet Haar, der groede ham dybt ned i Nakken og langt frem over Ørerne, hvor det var sammenvokset med et Par smaa Bakkenbarter.

Han havde vel staaet en halv Snes Minutter hensunken i Betragtninger, om hvis Natur han dog selv kun havde højst uklare Forestillinger, da Gaardens Røgterdreng »Lillelavs«, kom ind gennem Porten med en Skovl paa Skulderen. Det var en lille bleg Fyr paa 12—13 Aar med en allerede ganske sammensunken Figur og krumme Knæ. Hans Hoved var bedækket med en gammel Soldaterkasket, der hang ham helt ned over de store, blaafrøse Øren; de nøgne Fødder slæbte paa et Par tunge, jærnbeslaaede Træsko, og hans Fingre var stive og sorte af at have rodet i den vaade Jord ude i Roekulerne.

Da han kom ind i Gaarden, stillede han Skovlen op ad Muren ved Porten og gik videre med lange Skridt og Hovedet dybt mellem Skuldrene — ligesom en gammel Arbejder. Og da han i nogen Afstand hørte Skovlen falde, vendte han straks om og rejste den op igen.

»Det var Ret, Lillelavs! Saadan skal det være!« sagde hans Husbond opmuntrende og satte endelig sin Hat paa, mens Lavs rejste Hovedet, som om han først nu bemærkede ham.

Efter at Mads Monsen endnu en lille Stund havde staaet og sundet sig ovenpaa den lange Middagshvile, tændte han sin Pibe og stillede sig ud i den aabne Port for herfra at holde Øje med sine Arbejdsfolk ude i Pløjemarken. Men Taagen laa i dette Øjeblik saa tæt over Byen, at man næppe kunde se tværs over Gadekæret. Kun i Syd skimtedes bag et Stendige et skraanende Husmandsvænge, i hvis stenede Jord en duknakket Gamling gik og stred bag en lille, svajrygget og krogbenet Hest, der lagde sig frem i Selen og efter bedste Evne slæbte Ploven gennem Rugstubben.

Byen laa i en forfærdelig Søle efter fire Dages Ruskregn. En Række fede Ænder kom vraltende midt paa Vejen nede fra Gadekæret og syntes med stort Velbehag at plaske gennem den jævne, graa Vælling, der laa over Kørebanen. Ovre hos Sognefogdens galede en Hane. Ellers var der ganske stille.

Pludselig var der nogen, der hostede inde i Taagen bagom Lo-Gavlen. Fire Fattigkoner med tunge Skovknipper paa Ryggen kom i en tavs Række — den ene bag den anden — dragende gennem Pludderet, der med en sjappende Lyd stænkede dem højt op under Klæderne.

»Guds Hjælp til Arbejdet!« sagde Mads Mon-

sen, der altid var faderlig venlig mod Fattigfolk. Og der svaredes med et fremmumlet »Tak« fra hver af Konerne, efterhaanden som de kom ham forbi.

Men netop som den sidste af dem var kommen ud for ham, lod hun sin Byrde glide ned ad Ryggen; og mens de andre tavst fortsatte deres Vej, satte hun sig forpustet ned paa Knippet, idet hun trykkede Haanden ind i Siden med en klagende Stønnen.

Det var Anes Moder, en høj, midaldrende Kone med et gulbrunt Mumieansigt, hvorover Sved og Taage drev ned. Pjalterne om hendes magre Krop var gennemtrukne af Vand; og ovenover et Par opblødte Tøjstøvler, der var snøret til Fødderne med Sejlgarn, saae man — saaledes som hun i Øjeblikket sad — det nederste af de tilstænkede, nøgne Lægge, der var knudrede af opsvulmede Aarer.

»Hva' er det dig, Maren An's?« udbrød Mads Monsen. »Du kommer fra Skoven?«

Konen nikkede blot; hun havde endnu ikke Vejr til at tale.

»Fra Vesterskoven?«

»Ja.«

»Naa — ja ja! Hvordan gaar det saa ellers derhjemme til jert?«

»Aa, Gu' hjælp os!« stønnede Konen og blev

ved at tørre sig over det lille leverbrune Ansigt med en Flig af sit Skørt.

Men pludselig slap Mads Monsen Pibespidsen af Munden og saae med opspilede Øjne op og ned ad hende.

»Hvad for no'et? . . . Jeg troer, Gud straffe mig, Maren, at du nu er paa Gled igen.«

Konen holdt op med at tørre sig, snød Næsen i Skørtet og lagde Hovedet i Haanden uden at svare.

»Er det den ellefte, Maren?«

»Det er den ellefte — ja.«

»Men — Herre Jesu Død og Plage! — vil det da aldrig slutte med jer to? Der er jo dog Ræsonlighed i alting.«

»Ja, Gud veed, hvad der er — Mads Mon'? Jeg tykkes nu, det gerne gaar saadden her i Verden, at de, som har no'et at gi'e dere Bø'en, de faar itte no'en. Men bare Stodderen hænger Bøvserne over Sengestokken, saa —.«

Mads Monsen maatte atter tage Piben af Munden. Han kunde ikke lade være at le højt.

Men da saae Konen pludselig paa ham med et indædt arrigt Blik og sagde:

»Ja, du har let ved og snak', du Mads! Du kunde ha'e ladet mig i Fred den Gang, — saa havde kanske baade et og andet været anderledes. Det skal du vide!«

»Naa, naa,« tyssede Bonden, rød i Hovedet, og saae sig ængstelig om. »Lad os ikke snakke om de gamle Sager Jeg har da ogsaa mangen Gang givet dig en god Haandsrækning, veed jeg.«

Konen mumlede nogle uforstaaelige Ord, rejste sig derpaa og fik igen med en Del Besvær Brændeknippet op paa sin Ryg.

»Naa ja, Farvel da, Maren!« raabte Mads Monsen efter hende. »Og saa sees vi jo imorgen til Mikkelsgildet. Kom bare med alle Rolingerne. I skal, min Tro, ikke komme til at lide Nød!« — —

Maren An's og hendes Mand havde deres Bolig i en Samling graa Lerhytter, kaldet »Aarhusene«, der laa nede ved en vidtstråkt Mose-sump, hvori et Aaløb sivede ud. Selve Byen med Kirke og otte-ti statelige Bøndergaarde laa hyggeligt og lunt oppe mellem Bakkerne, der skærmede den for de barske Norden- og Vestenvinde. Især om Foraaret, naar Frugttræerne i Bøndernes Haver stod i Blomst, og Bakkeskødet grønnedes, og Storken byggede paa Kirketaget, var Byen den yndigste Idyl at se til.

I umindelige Tider havde den ligget der i fredelig Ensomhed, borte fra Alfarvej og ganske uberørt af saadanne aandelige Strømninger,

der andre Steder i Landet havde stiftet Ufred og avlet Nag og Fjendskab mellem Befolkningen. Nu og da i Tidens Løb var ganske vist en Gaard bleven flyttet ud; og efterhaanden som Jordværdierne var stegne og Markerne blev forbedrede, var Stuehusene opførte af brændte Sten og havde faaet Bræddegulve og oljemalede Vægge og fine Mahognimøbler; men det var altsammen sket lidt efter lidt, saa ingen egentlig mærkede Overgangen eller tænkte paa, at det i Virkeligheden var bleven en ganske anden By end den fattige og fortrykte, der for et Par Menneskealdre siden skjulte sig her mellem forsømte Agre, — den Gang, da dens Mænd og Kvinder endnu maatte frugtbargøre Herregaardens store Hoymarker med deres Sved.

»Aahusene« derimod havde ikke forandret sig. Deres Værdier var ikke stegne. De laa der i den samme lergraa Række og støttede sig i deres Affældighed til hinanden med en Lude hist, en Gaylvæg her — ligesom besjælede Væsnere, der lagde Panderne mod hinanden for at grunde over deres Skæbne.

Rundt om paa Dørtærsklerne sad den Guds Velsignelse af blege, svampede Børn, der ruges ud i Fattigfolks mugne Halmsenge. Mens Slægten oppe i Bøndergaardene voksede sig bestandig større og rankere, opklækkedes der i disse

Hytter Kuld paa Kuld af Vantrivninger med lange Arme og store, tomme Hoveder mellem uformelige Skuldre, . . . bestemte til at lægge deres »Værdier« rundt om i Bondens Marker og Moser.

Det kunde vel en Gang imellem hænde, især naar Vinteren nærmede sig, og Lemmerne var ømme efter den slidfulde Høst, og Bonden hyggede sig inde i sin lune Gaard mellem de tætfyldte Lader, at en og anden af disse Hyttefolk, der i Mørkningen, vaad og foraset, slæbte sig hjem til sin nøgne Stue, følte det værke inde i det tomme Hoved af stridbare Tanker eller stemme for Brystet med noget ubestemt noget — en nagende Smerte — et Skrig, der vilde frem.

Men det kom ikke frem; det kom aldrig frem. Det værkede blot et kort Minut og svandt saa stille bort i fornyet Slæb — ligesom Aaen, der sivede ud i den dybe Mosesump.

. . . Og paa den Tid var det saa ogsaa, at Bønderne bød ind til det store Mikkelsgilde paa Kroen.

*

*

*

Bordene var dækkede inde i de tilrøgede Gæstestuer ved Siden af den store flagsmykkede Dansesal, der foreløbig tjente til Opholdssted

for dem, der enten havde spist eller ventede paa at komme til at spise. Skønt der var anbragt to Borde i hver Stue, maatte der nemlig spises i flere Hold. Alt, hvad der af Aahusenes Befolkning kunde kravle, lige til gamle Krøblinge og tre Ugers Pattebørn, havde indfundet sig. Selv dødssyge Personer rejste sig paa denne Dag af deres Seng for at deltage i det store Gilde, som man i Uger havde snakket om og i de sidste fireogtyve Timer forberedt sig til, forsaavidt som de fleste af dem i den Tid saa godt som ingenting havde nydt.

Tiltrods for den sammenstuede Menneskemængde var der næsten stille i de Stuer, hvor der spistes. Man bare spiste. Store Lerfade med varm Suppe, Lammekød og dampende Kartofler blev baaret ind og tømtes i samme Nu som ved et Hekseri. Bøndernes Koner, som ikke deltog personlig i Opvartningen men gik rundt og gav Ordre, skyndte paa Pigerne, der bar ind. Frisk Stegeduft tilligemed Lugten af Brændevin og Øl trængte uafladelig ind til de ulykkelige i Dansesalen, der endnu ikke havde spist, og som gik blaablege omkring med Hænderne foldede over deres rumletomme Maver.

I gamle Dage var Gildet altid bleven holdt paa selve den hellige Mikkels Aften; men i de senere Aar med disses fremskredne Rodfrugt-

dyrkning havde Bønderne foretrukket at opsætte det, indtil Roerne var af Marken. Samtidigt havde de forlagt det hjemme fra Gaardene her til Kroen for at skaane deres egne, pæne Stuer og gjort det til et stort Sammenskudsgilde for at spare paa Omkostningerne.

Endnu efter tre Timers Forløb spistes der. Dog sad man nu noget mindre sammenstuvet omkring Bordene, hvorimod Trængselen inde i Salen og ude paa Gangene stadig øgedes, ligesom ogsaa Lystigheden var i hurtig Stigen. Alle, lige til Børnene, svinglede om i en Salighedstilstand, der dog, selv for de fleste af Mændenes Vedkommende, mindre var en virkelig Beruselse end, hvad man i Aahuse-Sproget kaldte for en »Maddonnert«. Karlene gik omkring med Kasketterne bag i Nakken og omfavnede hinanden; og et Par smaa, stive Husmænd, der havde faaet fat i Cigarer, havde stillet sig udenfor paa Vejen, hvor de med fremskudte Maver og Hænderne dybt i Bukselommerne medlidende betragtede de Køretøjer fra Nabosognene, der tilfældigt kom forbi.

Opad en Væg inde i Dansesalen og uden at tage Del i Lystigheden stod en gammel Mand og stirrede ud i Luften med et Par store, farveløse, halvblinde Øjne. Hans langskødede Vadmelsfrakke, der var hvid i Syningen af Ælde,

sad ham højt op i Nakken og naaede ham næsten ned til Hælene, og de blaa Bukser hang som en Sæk omkring hans krogede Ben. Til trods for Alderen var derimod hans Haar endnu ganske brunt og kun falmet nedenfor den Rand, hvorefter Kasketten havde siddet.

Mads Monsen, der optraadte som en Slags Overvært, kom hen og slog ham gemytligt paa Skulderen.

»Naa, er I der, Jens Mathiesen! Har I faaet noget i Skrutten, hva'? . . . I var nok ellers ude med Kæresten igaar . . . Jeg siger, I var nok ude i Pløjemarken med Lotte.«

Den gamle, der var faret sammen, skyggede for Øjnene med en stor, malmbrun Haand og saae uforstaaende og med mimrende Mund paa den store Bonde.

En ældre, tarvelig, men net klædt Kone med blanke, brune Øjne kom ud fra en Klynge Kvinder tæt ved og lagde sin Haand paa hans Frakkeærme.

»Han si'er, Jens, at du var i Pløjemarken igaar med Lotte.«

»Ja — ja,« svarede han nu endelig med en hæs, næppe forstaaelig Stemme. »Det — det gik kun trøgt, Mads Mon'; det gik kun trøgt.«

»Naa ja; Lotte bli'er jo osse snart no'et tynd i'et, Jens Mathiesen.«

»Han si'er, at Lotte bli'er snart no'et tynd i'et,« gentog atter Konen, idet hun saae ham op i Ansigtet; hun var endnu en Smule mindre end han.

»Ok ja — ja; det maa I nok si'e,« svarede han saa igen og rystede paa sit lille Hoved. »Det gaar ner a' Bakke med hende, Mads Mon'; . . . nu vil hun ikke længer skyde Møget fra sig, stakkels Skrog. Og man har jo itte no'et at gøre hende tilgode med, Mads Mon'.«

»Naa ja, hun er jo kun lille og trænger ikke meget. Og I gi'er hende dog vel lidt Kærne nu tildags?«

»Tre Nævefulder, Mads Mon'! Tre Nævefulder; — og for Resten af Pisken,« føjede han til med en Trækning midt imellem Smil og Graad.

»Ja; hun er jo gammel, Jens. Man kan jo ikke vente stort andet.«

»Han si'er, at Lotte er jo gammel,« gentog Konen, da han atter saae spørgende frem og tilbage imellem dem. Men da han endda ikke syntes at fatte det, tog hun selv Ordet.

»Ja, aa ja — vi bli'er snart alle gamle og aflægs, Mads Mon'. Man maa jo ikke klage, nej; for Vorherre passer jo paa os allesammen, baade store og smaa; og selv om han nu ikke har øst op for En med den store Slev, saa

har vi jo dog meget at være taknemlig for. Men det falder jo ligegodt lidt haardt, naar man bli'er gammel, og alting falder fra, og — og Alderdommen kommer, og man ikke veed, hvor det skal gaa, saa — saa . . .«

»Naa, naa — Mo'er Mette! — I har jo Mathis.«

»Mathis,« gentog hun, kun halvt højt, og saae uvis op paa ham fra den Forklædesnip, som hun uroligt havde drejet mellem Fingrene, mens hun talte. »Ja, Gu' veed.«

»Hva . . . Er der noget i Vejen med ham?«

«Jeg veed ikke; — men det er der kanske nok,« sagde hun og kastede atter hurtigt et halvt sky, halvt spejdende Blik op paa Bonden. »Jeg tykkes, han er bleven saa underlig, er Mathis . . . Og saa — saa dette Brændevin, Mads Mon',« — der kom paa een Gang en saadan Angst i hendes Stemme. — »Og skulde der støde ham no'et til, saa — saa har vi jo kun ham, — for vor Fa'er der gør'et ikke længe — han gør'et ikke længe.«

»Naa, naa — la' vos ikke tabe Modet, Mette! Gaa nu ind og ta'e en Kop Kaffe eller et Glas Pons og vær bare muntre; saa klarer det sig nok i Enden!« sagde Mads Monsen. Og med dette sit Yndlingsudtryk klappede han dem

nok engang paa Skuldren og førte dem med sig ind i den tilstødende Stue.

Imidlertid var Dansen saa smaat begyndt rundt omkring dem, og snart var den i fuld Gang over hele Salen. Lamperne under Loftet og paa Væggene blev tændt, og inde fra Skænkestuerne kom Folk med rygende Puncheglas. De ældre Mænd kastede Frakkerne, greb den første den bedste af Kællingerne om Livet og buldrede afsted med dem uden at bryde sig om deres Modstand. Oppe paa Forhøjningen i den ene Ende af Salen sad Tosse-Kresten og Per-Æg og gned Violinerne, saa Sveden randt af dem.

Midt paa en af Bænkene langsmed Væggen, klemte inde i den tætte Række, som saae paa Dansen, sad en løjerligt udseende Fyr af ubestemmelig Alder og stirrede med store, stillestaaende Øjne efter Ane, der dansede rundt med Mads Monsens Søn, den kønne Olav. Han var lille af Vækst, men paa hans Knæ hvilede et Par vældige, blaarøde Hænder, og mellem hans Skuldre sad et stort Vandhoved med tyndt, glatkæmmet Haar. Det var Mathias.

Paa Bænken ligeoverfor sad hans Moder og saae bekymret over paa ham. I hendes Skød laa Faderens Haand, over hvilken hun holdt med begge sine, mens han blundede lidt.

Paa en Gang blev der Bevægelse henne ved Indgangsdøren, hvor Provstens hvide Skikkelse kom tilsyne ved Siden af en svulmende Ægtemage og omgivet af Bønderne og deres Koner. Efter en Stund at have betragtet de dansende i stille Henrykkelse ytrede Hans Højærværdighed Trang til at henvende et Par Ord til Forsamlingen, hvorpaa Mads Monsen stak ham et Punscheglas i Haanden, og der blev givet Tegn til Musiken, at den skulde tie.

Der blev stille i Salen. De dansende slap hinanden men blev iøvrig staaende paa samme Plet, hvor de standsede, uden at ytre synderlig Begærlighed efter at faa at vide, hvad Provsten havde paa Hjærtet.

Hans Tale var da ogsaa præcis den samme, som han nu i ti Aar havde holdt ved denne Lejlighed, og som ikke desmindre stadig bevægede ham selv saa stærkt, at hans Stemme bævede og Taarerne traadte ham i de smukke Øjne. Han talte om, med hvilken Fryd han skuede ud over denne store og herlige Forsamling, hvor rig ved fattig, høj ved lav i fælles Glæde samledes efter lykkelig tilendebragt Høst »for at takke den Højeste«. Han bad til Gud, at han vilde bevare dette Fredens Hjem her mellem de yndige Bækker fra »Misundelsens og Tvedragtens Dæmoner« og styrke den

Broderskabsfølelse, der igen paa denne Dag havde givet sig saa skønt og herligt et Vidnesbyrd.

Til sidst gjorde han en Kunstpavse, traadte et lille Skridt frem og rettede sig i sin fulde ærkebiskoppelige Værdighed.

»Jeg har hørt . . . har ladet mig fortælle, at man . . . at visse Folk holder af at betegne dette Sted som en af Landets »døde Pletter« . . . Kære Venner!« sagde han og gjorde en højtidelig Haandbevægelse udover Forsamlingen. »Dersom dette er Død, da Gud fri os fra Liv! Men er det Liv, da Gud fri os fra Død!«

Heller ikke denne Vending var fremmed for hans Tilhørere; og dog stirrede de saare opbyggede mod Gulvet, idet han nu gik rundt i Salen for at klinke med hver især.

Saa stemte Musiken atter op, og Dansen tog fat med fornyet Liv, mens Provsten og Provstinden tilligemed Bønderne og deres Koner trak sig tilbage til Kromandens private Værelser, hvor der var dækket et fint Aftensbord med Andesteg og kolde Kyllinger, Rødvin og Svedsketærte.

Under Provstens Tale var Olav og Ane forsvundne. Mathias' Moder sad paa Bænken og spejdede ængstelig baade efter dem og efter sin Søn, der ogsaa var borte.

Han gik — lidt svinglende af Drik og med rystende Hænder — omkring i Skænkestuerne og søgte; gik ogsaa ud i Haven og over i Rejsestalden og rundt om alle Længerne og ind i Havreboden. Han eftersøgte hver Krog, hvert mørkt Skjul. Men han saa ingen, hørte ikke en Lyd nogetsteds.

Saa gik han langsomt hjemad.

Paa Vejen kom han forbi Mads Monsens Gaard, der laa fornemt gemt bag de høje Stakke som bag en Række mørke Vagttaarne, Han knyttede sine kæmpestore Hænder; han bed Læberne sammen. Om man en Stormnat satte en Svovlstik til Straataget derhenne? . . . Hans tykke Læber lo tavst i Mørket. Tanken beredte ham et Øjeblikks vild Glæde. Han saa for sig det luende Ildhav . . . de flygtende Kreaturer . . . hele Bondebyen som en Askehob.

Hum-hum. Han kendte godt til den Slags Tanker. Det var ikke første Gang, han følte det værke i Hovedet og stemme for Brystet med dette dumpe — ubestemmelige — der sved og brændte for at vælge frem.

Men det naaede ikke frem; det naaede aldrig frem. Han vidste det godt, allerede den næste Dag vilde det være ovre. Til Majdag vilde han gifte sig med Ane; og naar Olav en Gang fik Gaarden, vilde han kanske en Dag

komme ind til ham paa sine Hosesokker og
med Huen i Haanden bede ham om at unde
ham lidt Arbejde med at køre Møg og oprense
Muddergrøfterne og snitte Grise — —

Og netop saaledes skete det.

EN VANDRINGSMAND

Der gik en ung Mand henad en opkørt Markvej en Dag mellem Jul og Fastelavn. Han var fremmed der paa Egnen og havde længe gaaet i sine egne Tanker, da han pludselig standsede og til sin Overraskelse opdagede, at han befandt sig midt ude i et tavst og udstrakt Øde — en Herregaards store Hovmarker.

Det var altid underlig sørgmodige Stemninger, der vakt hos ham ved Synet af disse Bondens gamle Lidelses- og Kamppladser. Og paa en saadan taaget Februardag, hvor en sortblaa Snehimmel hang som en Trusel over Jorden, hvilede der virkelig noget af Valpladsens storladne Tungsind over de vinternøgne Tomter med deres lange Stendiger og enlige Hybentorne.

Det var, som spøgede endnu de svundne Aarhundreders Liv i den bølgende, lavt svævende Jordrøg, der drev hen over Agrene. Man

syntes at se dem for sig — de duvende, tavse Skikkelser, der havde slæbt sig frem her, agtet med Plov eller sanket Sten, under Ladefogdens Stokkeslag. Ja, om disse Marker havde kunnet tale! Hvor vilde de ikke have ringet med Stormklokker for Ørene af Nutidens Slægt, hvis Hæder og Hævn det skulde været at høste denne Jord, som Fædrene har pløjet! . . . Der-nede i Lavden, hvorfra Herregaardens takkede Gavl kiggede op over Bakken, glimtede endnu den selv samme Rude, gennem hvilken for godt et Aarhundrede siden hin »dullherrige« Greve mønstrede sine Bønder, naar han hver Ugedag lod dem passere forbi under Træhesten med blottede Hoveder; og derovre bag Mosen, langsmed den høje Række Popler, der halvt udviskedes af Taagen, gik den gamle Bygdevej, om hvilken der fortaltes, at ad den slæbtes om Natten Pigeofrene til Borgen med bagbundne Hænder, og om Dagen sprængte Naadigherren der forbi med sine Svende, mens Bønderne skælvende skjulte sig i Agrene.

Derovre paa den høje, golde Bakke havde Bondebyen ligget. De smaa Sænkninger hist og her i Jordsmonnet viste endnu Brøndenens Plads. Deroppe laa de lave Lerhytter klinede til Bakkehældet; og inde i de mørke, fugtige Rum sad et forarmet og forkuet Folk ved Rug-

melsgrød og Vallesøbe, bøjet af Værk, gnavet af Utøj — spidsende Ørene som en frygtsom Hund ved hver Lyd, der trængte derop fra Dalen.

Hvor syntes det den unge Vandringsmand underlig fjærnt og ubegribeligt altsammen! Det var næsten ikke til at forstaa, at al denne Umenneskelighed virkelig havde fundet Sted saa nær op imod hans eget — Frihedens, Fremskridtets, Humanitetens — Aarhundrede.

Pludselig standsede han foran et lille Hus, der hidtil havde ligget skjult for ham af et højt Stengærde, men som nu paa en særegen Maade tiltrak sig hans Opmærksomhed paa Grund af sin ualmindelige Ælde. Det havde et besynderlig højt, ganske mosgroet Tag og ganske lave, næppe to Alen høje Mure med smaa, blyindfældte Ruder, der spillede i alle Regnbuens Farver. Der var tillige noget ejendommeligt livløst, næsten spøgelseagtigt over det. Der var ikke en Lyd at høre derindefra, ikke menneskeligt Liv at spore bag de fuldkommen tomme Vinduer. Man kunde let komme paa den Tanke, at det var en forladt og forglemt Levning fra hine længst henrundne Tider, der paa denne afsidesliggende Plet havde faaet Lov til uforstyrret at smuldre hen.

Af Nysgerrighed gik han hen og kiggede gennem en Rude, og da han intet kunde se og stadig heller intet høre, trykkede han forsigtig paa Dørlinken.

Døren gik villigt op — og han stak Hovedet ind i et lille Forstuekøkken med et opblødt Lergulv, der udsendte en muggen Lugt. En Dør, som han ligeledes aabnede, førte herfra ind i et temmelig stort, lavt og mørkt Rum, hvor Støvet laa i et tykt Lag over et gammelt Egebord og en Bænk. En skimlet Rok og et Par henvisnede Potteplanter, der stod paa Bænken i en tør, askeagtig Jord, kunde for den Sags Skyld godt se ud til at have staaet saaledes urørt i et Aarhundrede. Men et svagt Spor af Tørveos samt de tydelige Mærker efter et Sæt Fingre, der var gaaet hen over Bordpladens Støvlag, viste, at Mennesker dog endnu havde Gang der i Hulen.

Han vilde just vende sig for igen at gaa, da han henne i Sengen — en Slags Fjællekasse med en gardinløs Himmel over — opdagede en Skikkelse, en graa, hentørret Mumie, der laa med Ansigtet ind imod Væggen og dækket af et slunkent Dynevaar, der faldt tæt om et lille bitte Legeme. Et rødt Tørklæde var bundet stramt omkring Hovedet; og oppe under Hagen saaes et Par tynde, voksblege Hænder.

Han traadte forfærdet et Skridt tilbage . . .
et Lig.

I det samme drejede Skikkelsen med Anstrengelse det lille Hoved en Smule om mod Stuen. Og med en Stemme, der fik ham til at fare sammen . . . en lille, hviskende, klangløs Stemme, der syntes at tale til ham fra en anden Verden, blev der sagt:

»Er det dig, Kathrine?«

Han blev saa forvirret ved pludselig at høre en menneskelig Røst og vidste saa lidt, hvorledes han i Hast skulde svare og forklare sig, at han efter en kort Betænkning foretrak ganske sagte at liste ud igen den Vej, han var kommen.

Forsigtig lukkede han Døren efter sig og lod Klinken falde lydløst til.

Da han stod i det Fri, og endnu før han var kommen sig af sin Forbavselse, viste en pjaltet Husmandskone sig for Enden af det høje Dige, bag hvilket han nu blev opmærksom paa en hel Samling af Smaahytter, der stak et Par Skorstenspiber op over Hyben-tornene.

Konen, der havde et stort to-tre Aars Barn paa Armen, skreg af al sin Magt gennem den tunge, stødvide Vind:

»Vil han snakke med no'en?«

Tonen var saa vredladen, at han blev staaende uden at svare. Lidt efter raabte han dog tilbage:

»Sig mig, hvem boer i det Hus her?«

»Hvem der bor der?«

»Ja«.

Hun syntes at betænke sig lidt. Derefter kom det:

»Kan det ikke være ham ligemeget?«

»Aa jo. Men hvorfor ligger det Menneske derinde?«

»Hvad hun ligger der for«, hørte han hende mumle for sig selv (thi Vinden bar med). Endelig satte hun sig langsomt i Bevægelse henimod ham men standsede igen i en halv Snes Skridts Afstand og mønstrede ham fra Top til Taa.

»Hvad hun ligger der for«, gentog hun.
»Hvor skulde hun kanske ellers ligge?«

»Er hun da syg?«

»Næ«.

»Hvorfor ligger hun da i Sengen?«

»Hvorfor?«

»Ja«.

Hun syntes vedvarende utilbøjelig til at give ham nogen Oplysning. Hun var et tungt, karlehøjt Kvindfolk med et udtæret Ansigt og et magert, kobberrødt Bryst, der skimtedes nø-

gent inde bag det ophægtede Kjoleliv. Barnet, som hun slæbte paa Armen, var en uformelig Fedtklump med smaa, betændte, rødt opsvulmede Øjne, som kneb sig sammen for at taale Lyset. Dets Ben og Arme vare nøgne. Ogsaa Hovedet var ubedækket; og mellem de tynde, krøllede, rødgule Haar saaes tykke Skorper af sort Arp, der dækkede hele den forreste Del af Hovedbunden.

»Naa, saadan,« sagde Konen og lo pludselig, da han havde forklaret hende, hvorledes han var kommen ind i Hytten, og hvad der var hændt ham derinde. »Saa har hun da faaet sig en ordentlig Forskrækkelse, det gamle Liv! . . . Men hun er ikke syg. Hun er sgu lige saa frisk som en anden, er hun. Men hun er 87 og har ikke været af Sengen i tolv Aar.«

»Ikke været af Sengen i tolv Aar!«

»Nej, Gu' om hun har! Na, saa hun spurgte, om det var mig, det gamle Skrog!« vedblev hun og lo igen. »Der har hun sgu faaet sig en rigtig Forskrækkelse da! Spurgte hun saa ikke, om det var Vorherre? Ja, for hun ligger jo og venter ham, siger hun — og hun er jo da heller ikke bedre værd for Resten, end at der blev løst op for hende. Jeg venter paa Vorherre, siger hun — han glemmer mig ikke, siger hun — og naar hun saa hører, at

der kommer nogen ude paa Vejen, saa tror hun jo straks, at det er han. Giv mig nu Bogen her hen i Sengen, for der kommer Vorherre, siger hun saa . . . Hun er jo natyrlig ikke rigtig i Ho'edet, forstaar sig; og hun gør sig jo saa mange Spekulationer, naar hun ligger saadan der og spekulerer for sig selv.«

»Men ligger hun da altid saadan ganske alene? Er der ingen, der plejer hende?«

»Plejer hende? Jo, det gør jeg. Det er mig, der hedder Kathrine, som hun snakkede om. Jeg bor hernede i Husene og kigger jo saa op, naar det kan træffe sig, og gi'er hende Føden og holder hende med Renlighed og saadan noget . . . Forresten har hun været et forskrækkelig rapt Fruentimmer, det si'er alle de gamle, som kan huske det. Hun har en Gang løbet omkap med en Hest.«

»Med en Hest.«

»Ja, Gu' har hun saa. Det er løjerlig nok at tænke paa, men sandt er det ligesuldt. Og Børn har hun da ogsaa haft, og endda flere nok, end hun vil være ved. Men hvor er de henne i Verden? . . . Naa, du! — kan du nære dig, din Skidager!«

Den sidste Tiltale gjaldt Barnet, der under denne lange Passiar var bleven utaalmodigt og arrigt rev og sled i Moderens Kjoleliv for at

komme til Brystet. Men hun tjattede ham over Fingrene og vedblev derpaa tungerapt:

»Dersom han har Lyst til det, kan han jo følge med ind — saa kan han jo selv snakke med hende. Hun er saamænd ikke forknyt af sig, hvor gammel hun saa er. Hun kan sgu baade prate og sprate, naar det Sind falder over hende; især naar hun har faaet sig en Kaffe-taar, saa kan hun saadan komme med saa meget Tjat og saa mange Gøgeord, at man gerne kunde grine sig ihjel deraf . . . Tys! Kan De høre, hvor hun ligger derinde og spiller Kæve nu? Ja, rigtig i Ho'edet, det er hun natyrligvis ikke. Men hun bliver jo ogsaa 87 til St. Hansdag, Skroget!«

De fulgtes ad ind i Hytten, hvor de traf den Gamle siddende i halvt oprejst Stilling i Sengen og stirre forvildet hen imod Døren.

»Naa, naa! Hvad Fanden er der med jer, Else! I behøver ikke at se saa forskrækket ud. Det var bare denne her fremmede Mand, der var gaaet forkert. Han vil nu kigge ind til jer; det maa han vel nok?«

»Jeg . . . jeg tænkte . . . det var Vorherre,« stammede hun hviskende, endnu rystende af Angst.

»Aa, sikke no'et Sludder, Else! Læg jer nu bare rolig ned; I er jo helt fra'et,« sagde Hus-

mandskonen; og med den Haand, hun havde fri, hjalp hun hende nu til Leje igen i Halmen og klappede Dynevaaret tættere sammen om det lille Legeme.

»Der er ikke stort med Sul paa den mere,« sagde hun til den Fremmede, idet hun løftede paa den ynkeligt afpillede, pibestilkstynde Arm, der laa over Dynen. »Og dersom De vil føle her paa Haanden, saa skal De mærke, hvor kold den er. Det er ligesom man tog paa et Lig — ikke? For hun har det allerværst med den Kuld', det gamle Skidt! Og det er da endelig ikke saa underligt, for den Smule Dyne kan der da ikke være megen Varme i, og Ovnen der trænger ogsaa til Helbredelse, — men Sognet vil nu helst ha'e hende op paa Kassen, skal jeg sige Dem; for de tænker natyrlig, at hun kreperer undervejs.«

Den Gamle laa nu ganske rolig og stirrede med sine smaa, sorte Øjne stift paa den Fremmede, idet hun uafbrudt mumlede for sig selv:

»Jeg tænkte, det var Vorherre.«

Han havde stillet sig hen for Enden af Sengen, og mens Husmandskonen vedblev at fortælle, saae han omkring paa den nøgne Stue — paa den skimlede Rok, den gamle, møre Seng og dens smudsige Halm. Tilsidst faldt hans Øje paa en Stok, som den gamle havde liggende

hos sig i Sengen; og da han spurgte Konen, hvortil hun kunde bruge den, lo hun og sagde:

»Den bruger hun sgu til Rotterne, de Skarnagtigheder, som er saa fæle ved hende om Natten, saa de er nær ved at æde hende op. Hele Diget derude er saa fuldt af det Skab; og saasnart det bli'er Mørkning, kommer de herind og rumsterer saadan rundt i hele Huset og i Sengehalmen, at hun ikke kan nære sig. Det er ikke længere siden end forgangen, at de aad et helt Brød op for hende og jeg havde endda lagt det herop paa Ovn, for at det ikke skulde komme i Fortræd . . . er det ikke sandt, hvad jeg si'er, Else?»

Den Gamle forsøgte at nikke. Hun slap ikke et Sekund den fremmede Mand med sine stirrende Øjne.

Da han en Timestid senere stod oppe paa Fjordbakkernes fede Lerjorder, gik just Solen ned i Vest bag en smal Stribe gyldengult, der strakte sig langs Horisonten under det mørke, tunge Skytag.

Nede for hans Fødder laa den lille Bondeby med sit runde, svagt kobberfarvede Gadekær og sine otte-ti smukke Bøndergaarde, hvorfra den taktfaste Lyd af Plejlene lød som et roligt,

sundt Hjerteslag. Som smaa Herresæder løftede de deres Tage over de klinede Lerhytter, der klumpede sig sammen nede i Sølen med smaa, mørke, fugtige Rum, hvor forarmede og forkuede Væsner sad ved Kartoffelmad og Brændevin, bøjede af Værk, gnavede af Utøj, frygtsomt ventende den Dag i Alderdommen, da Bonden kastede dem ud af deres Huler, og »Sognet« tog dem i sin naaderige Varetægt . . .

Og langsomt og eftertænksomt gentog han for sig selv:

»Frihedens — Fremskridtets — Humanitetens Aarhundrede!«.

